20 Sydafrika, Israel och internationell rätt
33 Återställ Våtmarker: Systemet är döende
36 Folkmord på migranter i Europa

Clarté 4 2025
PRIS 75 SEK

I lagens namn

Clarté 2025
PRIS 20 SEK

4	Hängt & Ohängt
10	**TEMA** I lagens namn
12	**INTERVJU:** Yến Nhi om det fascistiska Sverige
15	**SILAS ALIKI & MIRAN KAKAEE** Att polisanmäla sig till rättvisa
20	**JOEL MALMGREN** Med uppsåt att förgöra – folkmordet och paragraferna
28	**AGRI ISMAÏL** Nu är vi alla terrorister
33	**ÅTERSTÄLL VÅTMARKER** Vi är beredda på fängelse för att rädda klimatet
36	**IKER SUAREZ** Folkmord på migranter och klasskamp i Europa
52	**RAED SHNIOWRAH:** Dikt från Gaza
54	**TRIBUNA POPULAR** Självbestämmande, ja, men också rättigheter åt folket
57	**RICARDO VAZ** Nobels "fredspris" är en fars
61	Kortrecensioner
66	Sista ordet

OMSLAGET visar en demonstration utanför Hotell Foresta på Lidingö 1968. Fotot är taget av Rolf Petterson.
BAKSIDAN föreställer samma demonstration och är även det taget av Rolf Petterson.
ILLUSTRATIONEN på detta uppslag är gjord av Karin Z. Sunvisson.

Hängt/Ohängt

mer på clarte.se

VI HAR HONOM!

GODA NYHETER! Clarté har fått kännedom om var den efterlyste terroristen, före detta Al-Qaida- och IS-ledaren Ahmed al-Sharaa befinner sig. Han skymtades nyligen i Vita huset men ska enligt färska uppgifter (Aftonbladet 24 november) ha återvänt till presidentpalatset i Damaskus. Dit ska, enligt samma uppgifter, även Sveriges migrationsminister Johan Forssell och biståndsminister Benjamin Dousa ha tagit sig på en ”hemlig resa” tillsammans med Säpo. Rykten säger ju att al-Sharaa börjat ansa skägget och styrt in det nya Syrien på en strikt väst- och israelvänlig linje med gott om investeringstillfällen för en hungrig imperialistmakt, men riktigt säker kan man ju aldrig vara när det kommer till araber. Aftonbladet har tidigare entusiastiskt rapporterat om att Syrien förväntas ” bli en storspelare inom läppfyllning och skönhetsingrepp” efter frigörelsen från Bashar al-Assad. Det låter ju i alla fall betryggande.

Men oavsett detta så ligger faktiskt USA:s belöning på tio miljoner dollar för al-Sharaas gripande, som USA utlovat sedan 2017, kvar på ambassadens sociala medier. Måhända är det bara en praktikant som tappat bort lösenordet. BBC hävdar nämligen att belöningen inte längre gäller, men riktigt säker kan man ju aldrig vara när det gäller den nyckfulla amerikanska ledningen.

Frågan är dock om Forssell och Dousa vågar ta chansen och envarsgripa al-Sharaa för hans väldokumenterade terroristbrott och tvinga med honom på ett plan till Guantanamo? (Föreslår att Forssell håller fast medan Dousa springer efter hjälp). Hittelönen kan ni swisha till Palestinagrupperna.

ERIK HAKING

EN DEBATT RIGGAD FÖR RÄDSLA OCH KRIG

”RÄDSLA GÖR debatten om Ukraina farlig och dum” skriver fredsforskaren Frida Stranne i Aftonbladet den 24/11. Det är helt sant och får stora konsekvenser.

”Jag framhöll, i SVT:s Agenda i mars 2023, att förhandlingsvägen borde öppnas medan Ukraina fortfarande har övertaget. Jag ansågs okunnig som inte såg att en seger skulle komma efter sommaroffensiven. Men en sådan

Bild: Robert Nyberg

seger kom aldrig och i dag inser de flesta att Ukrainas territoriella förluster kommer bli omfattande. Avgörande variabler som styrkeförhållanden, uthållighet och logistik tilläts marginaliseras när debatten anpassats till ett politiskt önskat utfall.”

Det har hela tiden funnits kvalificerade röster, som fredsforskare, men också militärer och diplomater och några få modiga politiker, som betonat att Rysslands hot mot och invasion av Ukraina inte kan mötas *bara* med militära medel – det behövs också diplomatiska lösningar – och en återgång till en fredligare säkerhetsordning i Europa. Men i svensk debatt mönstrades de rösterna nästan helt ut efter den ryska invasionen 2022 – vilket gjorde att Nato-medlemskapet för första gången fick majoritetsstöd. Trots att ovanstående var självklart för svenska politiker att säga förr – det var själva förutsättningen för den svenska alliansfriheten. Men den som sagt sådant i den svenska debatten efter den ryska invasionen har avfärdats som Putinist – ofta av samma människor som vägrat sätta någon som helst press på Israel för att tvinga fram eldupphör i de förhandlingarna. Ryskt våld ska mötas bara med militärt våld. Israels folkmord *bara* med vädjanden (eller försvaras med samma ursäkter som Putinregimen kommer med för sitt krig). Det avslöjar inte bara vilka intressen som ligger bakom politiken, och underblåser rasistiska föreställningar om vilka som har rätt att försvara sig och vilka som får dödas och inte, det är också djupt kontraproduktivt och livsfarligt.

Hade Sverige och EU stått upp för den traditionella svenska linjen i stället för att ge hardliners i Ryssland, USA och UK fria händer att bara lösa ut allt med militära medel, hade Ukraina sannolikt haft ett mycket bättre läge i förhandlingarna, kriget hade kanske kunnat stoppas tidigare, hundra tusentals ukrainare och ryssar som dödats hade kanske levt i dag, och Ryssland hade inte fått en ursäkt att slå ned så hårt på oppositionen som de gjort (det sista gäller Ukraina delvis också, utan jämförelser i övrigt). Hade det funkat? Det vet vi inte, för alla försök till sådana lösningar sköts ned och avfärdades fram tills nu, när det närmast är för sent. Det minsta vi kan göra är att lära oss av detta och börja orka med att stå upp för självständiga och mindre destruktiva säkerhetspolitiska analyser och policies igen.

JOHN HÖRNQUIST

DE STRUKTURELLA RÖTTERNA TILL SUDANS PÅGÅENDE UNDERGÅNG

DET PÅGÅENDE kriget i Sudan har resulterat i världens största folkförflyttning. Orsakerna till denna förödelse ligger i strukturella faktorer som formar landets ekonomi och demografi, såväl som i de ackumulerade skador som orsakats av årtionden av krig.

Före den 15 april 2023, då kriget bröt ut mellan Rapid Support Forces (RSF) och de sudanesiska väpnade styrkorna (SAF), kämpade folket i Sudan redan med konsekvenserna av en extrem underutveckling, vilket förvärrades av centraliseringen av infrastruktur och resurser. Endast mellan 30 och 50 procent av befolkningen hade till exempel tillgång till elektricitet, med täta avbrott även för dem som var anslutna till elnätet. Dessutom var denna tillgång mycket ojämn geografiskt. Majoriteten av den elektriska infrastrukturen var koncentrerad till huvudstaden Khartoum och grannstaten Gezira, med endast osäkra förbindelser till några stadskärnor i periferin.

Den sudanesiska erfarenheten bekräftar ett århundrade av marxistiska teoretiska observationer. Endast med en objektiv analys av statsmakten och den ekonomiska makten samt effekterna av det koloniala arvet kombinerat med disciplinerad organisation som förenar stads- och landsbygdskamper kan Sudan bryta sin cykel av våld och underutveckling.

Vägen framåt blir tydlig genom denna smärtsamma lärdom: en varaktig befrielse kräver att man går bortom spontant motstånd för att bygga upp organiserad revolutionär kapacitet. Alternativet är att dagens tragedier ständigt återkommer under olika former, eftersom grundorsakerna förblir obesvarade och förtryckets strukturer består.

MUZAN ALNEEL

Hela författarens artikel om Sudan finns att läsa på clarte.se

Sudanesiska flyktingar i grannlandet Tchad. Foto: FCDO/Russell Watkins.

Foto: Ernest Cole.

ANTIKOLONIALT FORUM FÖR EN ANTIKOLONIAL GENERATION

22–23 NOVEMBER arrangerade kollektivet Jordens Fördömda en stor antikolonial konferens i Hägerstensåsens medborgarhus i Stockholm för att uppmärksamma att Franz Fanon fyllde 100 år. En månad tidigare hade Centrum för marxistiska samhällsstudier arrangerat en liknande konferens på temat imperialism på samma plats. Båda konferenserna, de relativt unga arrangörerna – och vilka som främst deltar och inte – säger mycket om det progressiva rörelse-Sverige av i dag.

För många unga progressiva, särskilt för många som har rötter i det globala Syd eller koppling till antirasistisk, solidaritets- eller förortsorganisering, är båda politikperspektiven lika självklara och hegemoniska som de länge varit frånvarande i svensk inrikespolitik. Men när CMS tar in föreläsare från eller med rötter i Palestina och Libanon, som Abdaljawad Omar, Layal Ftouni och Sami Khatib, så drar det fulla hus när de pratar om antiimperialistiska och antikoloniala perspektiv och strategier. Och när Jordens Fördömda har ett ännu mer renodlat dekolonialt fokus - och diskuterar allt från förortsfeminism till rasistiska skildringar av icke-vita män, och kopplingar mellan samiska perspektiv och adoption, eller kampen i och för såväl Kongo som Palestina – så blir kontrasten mot det inrikespolitiska mainstream ännu större.

Hela Sveriges progressiva fylldes nyss av hopp av socialisten Zohran Mamdanis jordskredsseger i borgmästarvalet i New York. Men han blev det samlade rörelse-New Yorks självklara och mest trovärdiga representant genom att stå såväl i den starka antirasistiska och pro-palestinska organiseringen, som genom att organisera ett massivt gräsrotsarbete för en politik som gör livet billigare och enklare för den stora massan av väljare, oavsett hudfärg eller ideologisk inriktning. Även i Sverige organiserar sig människor för båda sakerna, men än så länge allt för ofta på olika håll. Den dag det ändras kanske även svenska progressiva kan börja fira jordskredssegrar.

JOHN HÖRNQUIST

Foto: Clownkliniken.

THERE OUGHT TO BE CLOWNS

I OKTOBER meddelade Drottning Silvias barnsjukhus i Göteborg att de har beslutat att ersätta sjukhusclownerna med en “in-house artist”. Anledningen enligt Yvonne Simrén, verksamhetschef för hälsoprofessioner och radiologi, är att man vill ge barnen ett bredare kulturellt utbud.

Här finns det en tendens inom svensk vård som fångade min uppmärksamhet: Valfrihetens eviga vinst som överliggande ideal. Inom förvaltningsforskning brukar ord som valfrihet eller världsklass benämnas som “magiska begrepp”, så positiva att man inte kan motsätta sig dem.

Ett annat sätt att förstå valfrihetens magiska position är som hegemonisk. NPM-inspirerad förvaltning har gjort att man endast kan begripa verksamheten utifrån värden som kundservice, mätbarhet och valfrihet. Allt annat stöts bort i beslutsfattande.

Men vad stöts bort i fallet av sjukhusclownernas försvinnande? Framför allt en vård som bygger på tanken att barn hellre vill ha kontinuitet och trygghet än större katalog. Så för att citera en gammal Sondheim-låt: Send in the clowns.

NILS GILLE

MU FRÅN MOSKVA

ÄR DET NÅGON som minns ”havannasyndromet”? Påståendet att Kuba hade utvecklat ett ljudvapen som gav CIA:s agenter huvudvärk och näsblod medan de spred demokrati i Havanna.

Uppgifterna hann knappt få vingar innan SVT hakade på och sände ett nyhetsspecial i ämnet. Där slog säkerhetspolitiska analytiker med trovärdig transatlantisk förankring fast att allt pekade på att det var ryssarna som försett kubanerna med detta djävulska vapen. Aftonbladets ledarskribent Jonna Sima tog vid och varnade för hur ”Putins nya ljudvapen” även använts mot CIA i Europa. Så högteknologiskt var det nämligen att dess ljudvågor endast fungerade på just amerikanska agenter.

Och visst var det mystiska vapnet högteknologiskt. Så högteknologiskt att det inte ens var uppfunnet än. Det hade den amerikanska underrättelsetjänsten redan tvingats erkänna när Sima skrev sin text. Havannasyndromet förpassades till glömskan, för säkerhets skull utan några genanta rättelser i TV och tidningar.

I stället fick samma medier fullt upp med drönarlarm och kabelbrott. Dessa observationer var svårare att förklara bort och i ljuset av den ryska invasionen av Ukraina även känsligare att ifrågasätta. I alla fall ifrågasättande av den förklaringsmodell som media och militär tillsammans presenterade som den

enda tänkbara: att alla fenomen till hav, land och luft som inte omedelbart kan förklaras härrör från Kreml.

Efter en längre period av masshysteri, löpsedlar och krigstrummor smög nyhetsbyråerna in några försiktiga notiser om att det varken fanns bevis för några ryssflygande drönare eller saboterade kablar i Östersjön.

Men varför låta sig nedslås för det? Redan samma vecka som drönar- och kabelkaoset punkterades gick försvarsminister Pål Jonson ut och presenterade det senaste från Moskva: GPS-störningar. ”Problemen kan bland annat innebära att kartbilder fryser eller att det ser ut som att ambulansen kör på en ologisk plats”. Störningarna ska även ha fått öländska kor att agera oroligt, men korna har i skrivande stund ännu inte kunnat bekräfta om det verkligen, som försvarsministern påstår, beror på hemliga störsändare i Kaliningrad. Fortsättning följer.

ERIK HAKING

TRYCK PÅ DÄR DU KAN

SÅ TILL DEN återkommande påminnelsen om bojkott. För om det finns något som vänstern borde kunna enas kring, så är det väl ändå att apartheid är oacceptabelt. Likaså att bojkott är ett legitimt och ofta effektivt verktyg för internationell solidaritet. Riktade bojkotter kan spela en avgörande roll i att få apartheidregimer på fall.

Ockupationen av Palestina har passerat alla tänkbara bäst-före-datum. Situationen i dag beskrivs bättre i termer av folkmord, etnisk rensning samt en rad krigsbrott och brott mot mänskligheten, inklusive internationellt definierad apartheid. De mest kraftfulla verktyg vi har är bojkott, sanktioner och avinvesteringar.

Så anslut till den här internationella antirasistiska och icke-våldsliga rörelsen som leds av palestinier. Tryck på där du kan. Håll dig uppdaterad om kampanjer och aktuella mål för bojkott. Kanske kan även din arbetsplats bli en apartheidfri zon? Och kom ihåg: BDS-rörelsen riktar sig aldrig mot enskilda individer, utan uppmanar till bojkott av företag och institutioner.

MAI GREITZ

Tema:

I lagens namn

ORDNING OCH REDA, lag och ordning. Det har varit refräng i nästan alla politikers drapor under flera år nu. I dag börjar vi se resultatet. För även om repressionen mot antiimperialistiska rörelser inte är någon ny företeelse i Sverige (tänk Vietnam) så har de senaste årtiondenas frontalattack på anställningstrygghet och på permanenta uppehållstillstånd, på meddelarfriheten och på rätten att demonstrera, på den ordnade lagstiftningsprocessen och på grundläggande medborgerliga rättigheter visat oss en sak: Borgarna backar inte. Vi måste mota tillbaka dem.

I det här numret går vi igenom en rad tillfällen och platser där juridiken och politiken möts. Silas Aliki och Miran Kakaee belyser i sin text gränserna för lagen som politiskt verktyg. Går det verkligen att stämma sig fram till det klasslösa samhället? Hur förhåller sig den politiska organiseringen till juridiken?

I någon mån måste man kanske svara på båda fronterna. När Palestinarörelsen angrips med näbbar och klor från politiker, när barn ska fängslas, när medborgarskapet ska villkoras – när det ser ut som om inskränkningarna bara blir fler och fler och fler – då är det värt att minnas att vissa rörelser faktiskt har lyckats, vilket Återställ våtmarkerna visar i sin text.

Förändringarna inom förhållandet mellan politik och juridik är oöverblickbara. Våra nedslag i det här numret får ses som inledningar. Det gäller för Agri Imaïls text om Palestine Action, det gäller för Joel Malmgrens text om Sydafrikas folkmordscase, och det handlar om Abdi Hassans text om islamofobi i svenskt rättsväsende.

Men för att inte låta det bli alltför flyktigt och mosaikartat inleder vi med en intervju som försöker ta ett helhetsgrepp på situationen. I samtal med en jurist som varit deltagare i och föreläsare vid Akademin för rörelsejurister försöker vi rita upp allt som lagens långa arm greppat efter de senaste åren. Det är en dyster bild som målas upp. Men kanske finns det också hopp?

TEMAREDAKTIONEN

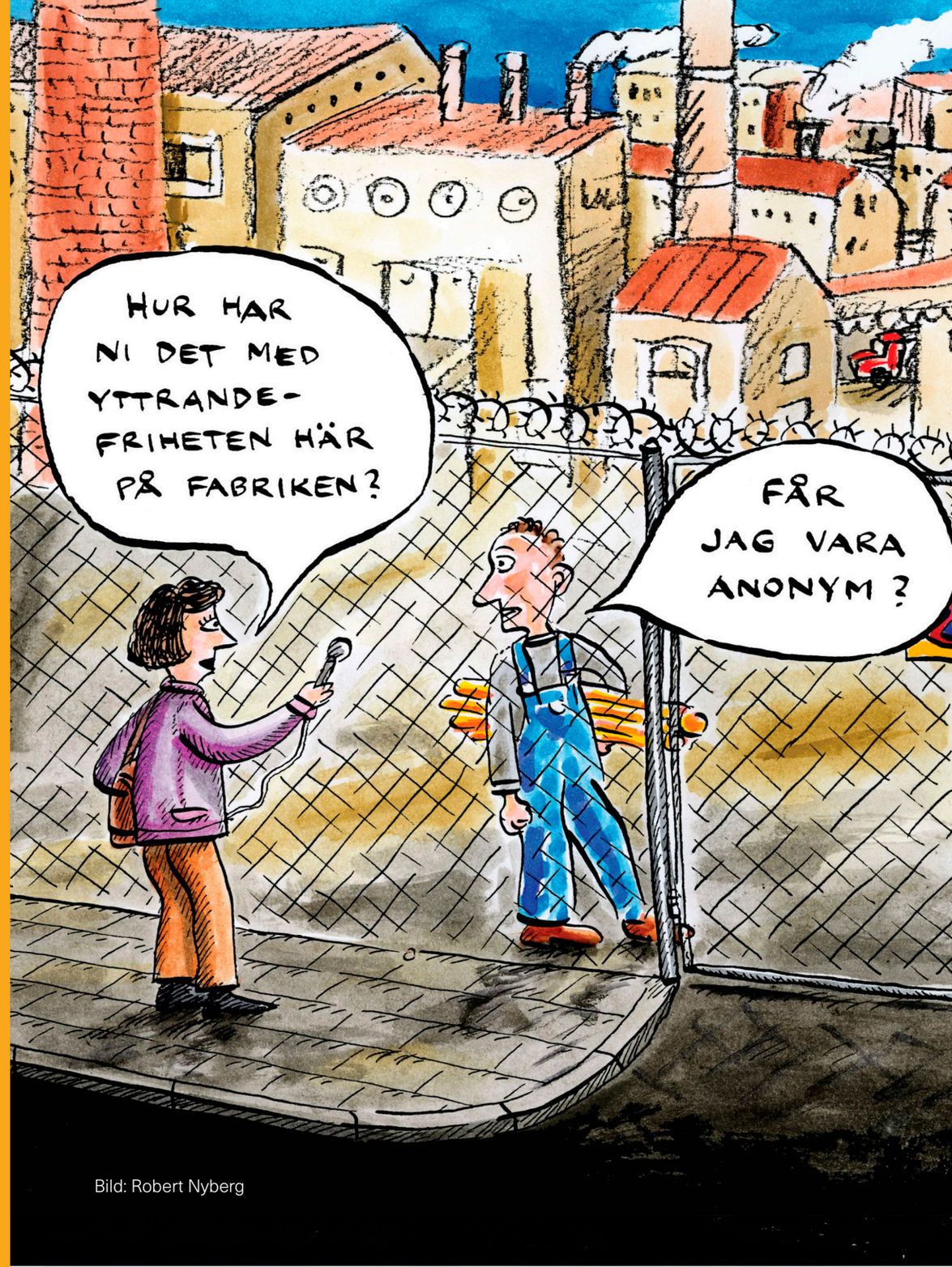

Bild: Robert Nyberg

För Tidölaget gäller Barnkonventionen bara för vissa barn. Bild: Rotkim Razee.

Fascism på gång

Nya lagar inskränker fri- och rättigheter — särskilt för rasifierade i Sverige. Yến Nhi vid Akademin för rörelsejurister berättar för Clarté om utvecklingen.

Kan du ge en kort översiktsbild över utvecklingen under de senaste åren vad gäller inskränkningar av grundläggande fri- och rättigheter?

Det är svårt att ge en överblick, för det är så mycket som har skett. Sedan 2015 har vi sett en alltmer restriktiv migrations- och asylpolitik, som har skett parallellt med en alltmer repressiv kriminalpolitik med straffskärpningar och nya kriminaliseringar (i vissa fall är det rentav väldigt gamla brott som nu har kommit tillbaka). Det handlar om en omfattande attack på rättigheter för såväl asylsökande som medborgare, såväl demonstranter som journalister. Tidöavtalet måste i det här sammanhanget alltså förstås som en eskalering av en omdaning av samhället vi lever i.

Vi har också sett en ökad repression mot demonstranter, som inledningsvis resulterade i att klimataktivister blev åtalade för allvarliga brott så som sabotage. Denna repression har sedan 7 oktober 2023 i allt större utsträckning riktats mot Palestinarörelsen, under rasistiska förtecken. Vi ser att polisen tar sig friheter mot Palestinademonstranter på sätt som inte har skett under lång tid i Sverige.

Vilka mönster eller tendenser tycker du är mest oroande?

Vi ser ett narrativ byggas ovanifrån, där politiker i allt större utsträckning målar fram bilden av ett Sverige som stöttar och rättfärdigar de svepande förändringar som politikerna vill genomföra. Men det här är inte sant. Det finns en tydlig och plågsam avsaknad av en uttalad opposition, vilket gör att den förda politiken framstår som det enda möjliga alternativet, men folkopinionen speglas inte i det som sägs.

Sker den här fascistiska utvecklingen framförallt inom juridiken, och om ja, varför tror du att det är så?
Delvis, men också på olika sätt. Å ena sidan har vi nya lagstiftningar eller skärpta lagstiftningar vars logik följer fascismens. Samtidigt finns det ett samhällsklimat som premierar hårdare tag, vilket vi kan se påverkar själva tillämpningen och tolkningen av lagstiftningen. Ett exempel är det grova brottet blåljussabotage, som kritiserades extremt hårt redan när det infördes. Nu har lagen börjat användas som skrämseltaktik från polisen gentemot aktivister, det vill säga att ordningsmakten i princip säger: Gör du inte som jag säger så kommer du att bli misstänkt för blåljussabotage!

Vilka lagändringar, lagförslag eller politiska initiativ ser du som mest problematiska?
Jag ser det som att det är den sammantagna effekten som är den mest problematiska. Man kan inte bara välja ut exempelvis indragna medborgarskap eller Sverigedemokraternas förslag om folkomröstning om enklare grundlagsändringar eller inskränkningen av meddelarfriheten eller utlandsspionerilagen.

Det är svårt att överblicka vad som sker när det är så många lagstiftningsprocesser samtidigt, men det är tydligt att effekterna slår olika hårt mot olika grupper i samhället. Det vi ser just nu, och som särskilt utmärker den här mandatperioden, är att ett flertal förslag syftar till att få personer som rasifieras att känna sig icke-önskvärda. Det handlar om allt från ökade befogenheter för polisen (till exempel visitationszoner) till att på olika vis vilja återkalla uppehållstillstånd och medborgarskap.

Listan är för lång för att gå igenom. Men det man kan säga är att alla de här förändringarna sker mer eller mindre uttalat. Ibland pratar man om att utvisa gängkriminella, ibland om att asylsökandes rörelsefrihet ska begränsas – och ibland om vandel. I slutändan är budskapet tydligt: Är du inte vit, då har du inget här att göra.

Hur ser du på den ökade repressionen mot aktivister och civilsamhällesorganisationer i Sverige?
Det har alltid existerat en segmentering i civilsamhället. Där görs det en skillnad mellan stora organisationer (som ofta har någon form av tillgång till lagstiftare) och gräsrotsrörelser (som befinner sig närmare folket och längre ifrån maktens centrum). Repressionen mot aktivister på gräsrotsnivå har alltid varit hög, med både höga straffrättsliga risker och misstänkliggöranden från politiker och media.

Men under de senaste åren har repressionen också börjat riktas mot större organisationer. Vi ser makthavare och media avkräva en form av ”renhet” från de större organisationerna för att de ska räknas som legitima.

Jag är orolig för att effekten av de här kraven blir att de större organisationerna kommer att försöka distansera sig från gräsrotsrörelserna för att kunna behålla sin finansiering och sin närhet till makthavarna.

Ser du paralleller till utvecklingen i andra länder?
Både ja och nej. Finansieringsmodellen i Sverige bygger till stora delar på statliga medel som möjliggör att stora civilsamhällesorganisationer kan fungera. Vi ser nu att denna typ av finansiering både minskar och att det som blir kvar i större utsträckning villkoras. I andra länder, där civilsamhället inte finansieras på samma sätt av staten, finns inte denna problematik.

Men den alltmer repressiva och fascistiska rättspolitiken syns utan tvekan i fler länder, inte minst i Väst. Man kan bara se på hur solidaritetsrörelsen för Palestina behandlas i Storbritannien och Tyskland.

Vilka faktorer tror du ligger bakom den nuvarande utvecklingen?
Fascism, fascism, fascism. Men jag måste också, som anställd inom civilsamhället, tyvärr säga att det inte finns tillräckligt många kritiska analyser kring professionaliseringen av civilsamhället och dess konsekvenser för sociala rörelser. Många gånger blandas sociala rörelser och civilsamhället ihop. Men det var inte anställda på civilsamhällesorganisationer som historiskt drev våra rättighetskamper.

Avståndet mellan professionella från civilsamhället och gräsrötterna gör också att man besvarar utvecklingen på olika sätt. Flera civilsamhällesorganisationer försöker att hävda sitt existensberättigande genom att inta en så kallad ”neutral” position. Det är, minst sagt, en mycket naiv inställning till vad som pågår inom politiken i Sverige i dag.

Under hösten 2025 kunde vi läsa artiklar om att fängelserna köper in nya kläder i barnstorlek. Vad säger du om att regeringen nu vill sänka straffbarhetsåldern? Är det förenligt med internationell rätt och barnkonventionen?
Barnkonventionen, likt alla våra människorättsinstrument, har ju förhandlats fram och handlar därmed mer om miniminivå än om visionärt tänkande. Jag vill förtydliga detta eftersom barnkonventionen inte definierar vad straffbarhetsåldern bör ligga på. Men detta har däremot förtydligats av barnrättskommittén i sin allmänna kommentar nr 10. Den allmänna rekommendationen är att ingen sänkning ska ske, oavsett vad existerande lagstiftning anger. En sänkning till under 14 år är i strid med Barnkonventionen.

I den kommentaren säger även kommittén att länder som har en högre straffbarhetsålder än 12 år också ska avstå från att sänka den. Dessutom har barnrättskommittén uttryckligen kritiserat Sverige och krävt att vi inte ska sänka straffbarhetsåldern från 15 år. Det man kan säga är att barnkonventionen också stadgar att man inte ska försämra för barn.

Men det är också avgörande att de här politiska förslagen inte handlar om juridisk ordentlighet, utan om fascistisk politik. Det vi ser är ett slags förråande, en politisk inriktning som inte vill premiera någonting annat än möjligheten att köpa sig ut ur svårigheter – det handlar inget alls om internationell rätt.

Hur ser kopplingen vad gäller de här förslagen kring trettonåringar ut till den allmänna utvecklingen inom kriminalpolitiken?
Repression plus repression = mer repression. Man kan undra om det är en uttalad ambition för Sverige att ligga på fängelsepopulationer som motsvarar siffror vi annars hittar i regimer som Turkiet och Ryssland.

Detta är i alla fall effekten av den förda kriminalpolitiken: att höja straffen och fängsla fler under en längre period, inklusive barn, verkar vara den enda lösningen som presenteras. Just synen på barn är ju något som också har ändrats radikalt inom kriminalpolitiken. Man frångår årtionden av kriminologisk och psykologisk empiri och menar nu att barn ska behandlas som vuxna.

Den förändringen, att ignorera empiri, präglar generellt hela kriminalpolitiken. Politiker fokuserar enbart på straffpopulism, det vill säga att man erbjuder enkla lösningar för att få stöd hos väljare – oavsett kostnad för dem som drabbas av politiken.

Om du ser framåt – vilka blir de största utmaningarna för att försvara grundläggande rättigheter och friheter för de kommande åren?
Den största utmaningen är att det sker ett flerfrontskrig, där grundläggande fri- och rättigheter inskränks på flera områden utan reell opposition. Makten har en hel statsapparat bakom sig för att trycka igenom sitt samhällsbygge.

Finns det något som ändå ger dig hopp?
Trots mina pessimistiska svar vill jag ändå säga att det finns otroligt mycket hopp att hämta. Palestinarörelsen har fött fram en ny generation av politiskt organiserade personer från en bredd av rörelser och generationer. Den typen av koalitioner – där vi hämtar från dem som gick före oss och breddar vägen för dem som kommer efter – tror jag är det enda receptet för överlevnad, motstånd och förändring.

Jag har till exempel också börjat se signaler om att fler ansluter sig till asylrörelsen, inte minst för att protestera mot den så kallade angiverilagen. Så hoppet är väl detta: att så länge det finns förtryck, så kommer det att finnas motstånd.

YẾN NHI är jurist. Namnet är en pseudonym.

TEXT: SILAS ALIKI & MIRAN KAKAEE

Att polisanmäla sig till rättvisa

Först när vi dödat vår inre snut kan ett mänskligt samhälle växa fram, skriver juristerna Silas Aliki och Miran Kakaee.

I lagens namn

SOM ADVOKATER MÖTS VI ofta av frågor om hur man på ett eller annat sätt kan använda sig av juridiska processer för att uppnå politiska mål. Vid första anblick kan det framstå som rationellt att vända sig till juridiken. Dels med tanke på vänsterns egna erfarenheter av att utsättas för kriminalisering från statligt håll, dels för att de flesta av oss vuxit upp med att rättvisa uppnås när någon bestraffas, eller att oförrätten erkänns av auktoriteter.

När våldet och övergreppen i Palestina, Sudan eller Kurdistan bara tillåts fortsätta, och de som ska representera oss svarar med tystnad och fler vapenavtal, är det inte konstigt att människor vill ta till alla tillgängliga medel. Men när rörelser okritiskt grep par efter statens repressiva verktygslåda är risken att det snarare befäster samma maktstrukturer och system som orsakat problemen från första början.

I slutet av 1800-talet skrev den ryske anarkisten Pjotr Kropotkin, i sin välkända text *Lag och auktoritet*, att ”i befintliga stater betraktas en ny lag som ett botemedel mot det onda. I stället för att själva förändra det som är dåligt börjar människor att kräva en lag som ska förändra det”. Kropotkin beskriver här en juridifiering av politiken, alltså hur samhällsförändring i en nationalstat i hög utsträckning sker genom stiftande av lag.

Men han beskriver också en juridifiering av det politiska görandet, alltså själva aktivismen och organiseringen. Människor som lever i centralstyrda, kapitalistiska stater passiviseras och vänder sig i allt högre utsträckning till systemets institutioner för att kräva den samhällsförändring man vill se, i stället för att själva skapa den genom kollektiv politisk organisering.

Kropotkin skriver: ”Vi har alla blivit fördärvade av en uppfostran som från den späda barndomen gått ut på att förkväva all självständighet och utveckla lydnad för auktoritet; så kuschad är hela vår existens under lagens piska, som reglerar allt, vår födelse, vår uppfostran, vår utveckling, våra kärleksförbindelser och vårt förhållande till våra medmänniskor, så att all vana att göra en början till

En av Giottos fresker föreställande Rättvisan. Bild: José Luiz Bernardes Ribeiro/CC BY-SA 4.0.

självständig tanke och handling går förlorad, om det skall förbli så.”

Vi ser liknande tendenser i en svensk kontext, bland annat efter Israels intensifierade folkmord mot den palestinska befolkningen. Röster höjs för att svenska ministrar ska stämmas i den internationella brottmålsdomstolen (ICC) för medhjälp till folkmord, företrädare för sionistiska organisationer polisanmäls, och det framställs krav på att terrorklassa den israeliska ockupationsarmén.

Få har några invändningar mot att de som möjliggjort folkmordet hålls ansvariga. Frågan om det är en bra strategi att försöka polisanmäla bort auktoritär politik måste ändå ställas. Finns det några problem med en vänster som instinktivt vänder sig till juridiken eller lagstiftningen för att angripa meningsmotståndare? Svaren hittar vi i synen på juridikens koppling till samhället, och hur rättsväsendet speglar de historiska och rådande materiella förhållandena.

I förordet till *Till kritiken av den politiska ekonomin* (1859) konstaterade Karl Marx att de rättsliga eller politiska systemen i de befintliga staterna inte kan förstås i ett vakuum, utan att de har sitt ursprung i materiella förhållanden. I sin essä *Ideologi och ideologiska statsapparater* (1970) beskriver även filosofen och marxisten Louis Althusser hur juridiken, tillsammans med armén och polisen, kan förstås som en repressiv statsapparat som säkrar kapitalismens existens och reproduktion.

En marxistisk förståelse av juridiken synliggör med andra ord det intima sambandet mellan juridik och maktutövning. Rätten är inte ett neutralt regelverk, utan ett uttryck för den härskande klassens våldsmonopol och dess behov av att bevara den rådande ordningen.

På liknande sätt kan vi även förstå förekomsten av kriminaliseringen av motståndsrörelser, och i synnerhet förekomsten av antiterrorlagstiftning. Forskaren och rättsvetaren Conor Gearty visar i sin bok *Homeland Insecurity* (2024) hur antiterrorismlagstiftning har sina rötter i imperialism och västerländsk kolonialism. Under kolonialtiden använde europeiska stormakter, som Storbritannien i Indien och Frankrike i Vietnam, våldsamma metoder för att slå ned det lokala motståndet. Mycket av de repressiva lagar eller regler som antogs under dessa perioder liknar dagens antiterrorlagstiftning, även om de gick under andra namn.

Gearty visar hur förekomsten av antiterrorlagstiftning senare blev ett globalt fenomen, bland annat som ett sätt att kriminalisera det palestinska väpnade motståndet under 1970-talet. Resterna av detta ser vi bland annat i de så kallade terrorlistorna. På EU:s lista är de flesta organisationer, med förkrossande majoritet, socialistiska och muslimska. Ingen västerländsk högerextrem organisering finns med. Terrorklassning som ursäkt för statligt våld exploderade sedan efter bombningarna av World Trade Center år 2001. Under förevändningen att man bedrev ett krig mot terrorismen lämnade USA och dess allierade Irak och Afghanistan i ruiner, med miljontals döda.

Att en grupp eller person kallas ”terrorist” i dag har alltså sällan någon koppling till de politiska metoder som används. Terroristen på 2020-talet är den som kan berövas sin mänsklighet och sina rättigheter, frihetsberövas utan bortre tidsgräns på en hemlig militärbas, eller avrättas med drönare från luften utan rättegång. Vem som klassas som terrorist är ett uttryck för de rådande maktförhållandena. Ett tydligt exempel på detta är Trumpadministrationens utomrättsliga avrättningar av latinamerikaner i fiskebåtar under hösten 2025, ursäktade med att de dödade är ”narkoterrorister”.[1]

Lagens existens, såväl vilka lagar som stiftas som hur de används och tolkas, kan därmed förstås som det borgerliga samhällets existens. Ju mer komplex en kapitalistisk stat är, desto mer kommer lagen att vara närvarande inom olika områden av samhället och livet. Lagstiftningen är ett uttryck för styrkeförhållandena i klasskampen. Viktiga lagar som stärker demokratin eller välfärden kan därför genomdrivas ibland, till exempel tryckfrihetsförordningen eller rättighetskatalogen i regeringsformens andra kapitel. Sådana lagar är viktiga att försvara och utveckla. Men som helhet kommer lagarna att domineras av den härskande klassens världsbild och intressen. I en lokal svensk kontext ser vi exempelvis hur människor som med fredliga och demokratiska metoder motsätter sig folkmord, den dödliga klimatpolitiken eller utvisningar kriminaliseras och åtalas av samma rättsväsende som man vänder sig till för rättvisa.

Hur kan då en svensk vänsterrörelse förhålla sig till juridiken? När och hur kan eller bör vi använda oss av juridiska verktyg för att uppnå progressiv samhällsförändring? En riktning pekas ut av den svenske historikern och vänsterpolitikern Lars Herlitz, verksam på 1970-talet. I ett särskilt yttrande till den statliga utredningen *Medborgerliga fri- och rättigheter – Regeringsformen* (SOU 1975:75) skrev han: ”Att avskaffa klassamhället och klasskillnaderna mellan medborgarna är inte en uppgift för grundlagsskrivning. Det är en uppgift för politisk kamp. På grundlagen kan man däremot ställa det kravet att den skall ge ett sådant stöd för demokratins utveckling, att kampen för bättre samhällsförhållanden inte försvåras utan tvärtom underlättas”.

Ett annat sätt att beskriva detta på är genom Audre Lordes kända citat: ”The master’s tools will never dismantle the master’s house.” Ett sådant tankesätt bör prägla en rörelses syn inte bara på juridikens innehåll i lagtexterna, utan också på hur rörelsen förhåller sig till att använda den juridiska arenan som verktyg för progressiv samhällsförändring. Det måste ske på ett sätt som främjar det frihetliga samhällets utveckling, och inte så att det riskerar att befästa de rådande system och de maktstrukturer som i grunden verkar för att kontrollera och kriminalisera oss. Det som återstår är därför för alla politiska rörelser att formulera sina mål, sina krav. Hur ser våra drömmar för framtiden ut, bortom att makten ska bekräfta vårt lidande och bestraffa sig själv?

Historiskt har progressiva rörelser slagits för lagstiftning som har faktiska omfördelande effekter. Delar av arbetsrätten, med lagstadgad arbetstid, sjukförsäkring, pensioner och föräldraledighet är exempel på lagar som tvingats fram av den organiserade arbetarrörelsen. Även asylrätten, som tillkom efter andra världskriget som ett yttersta skydd mot auktoritära staters förföljelse av minoriteter och dissidenter, är ett sådant exempel. Dessa lagar kan försvaras och byggas ut. I klimatkrisens och folkmordens tid måste vi också hjälpas åt att tänka ut vilka nya sorters lagar som hade kunnat stiftas för att få slut på den pågående ekociden och krig och folkmord som profitmaskiner.

Ett avgörande steg är också att hjälpa varandra att göra sig av med sin inre bödel. Filosofen Michel Foucault har, i ett förord till Gilles Deleuze och Felix Guattaris verk *Kapitalism och schizofreni*, beskrivit hur deras arbete syftar till att få oss att bekämpa ”fascismen i oss alla, i våra huvuden och i vårt vardagliga beteende, fascismen som får oss att älska makt, att begära just det som dominerar och utnyttjar oss”.

Fascismen möjliggörs alltså inte bara av den lagstiftande och verkställande makt som påtvingar oss auktoritära lagar och bedriver folkmord. Den växer också inom oss, i våra drömmar om straff, som ju, trots allt, är en längtan efter våld mot en annan. Det är när vi överger den längtan, när vi dödar vår inre snut, som ett verkligt solidariskt och mänskligt samhälle kan börja växa fram.

SILAS ALIKI är advokat.
MIRAN KAKAEE är advokat.

[1] https://www.svd.se/a/rPo2QR/trump-ny-knark-bat-fran-venezuela-attacker

Vägspärrar vid infarten till Shuhada-gatan (palestinska sidan), Hebron.
Foto: John Austin via Labour2Palestine.

TEXT: JOEL MALMGREN

Med uppsåt att förgöra – folkmordet och paragraferna

Sydafrika har stämt Israel vid Internationella domstolen, ICJ, för brott mot Folkmordskonventionen. Kan det globala syd utmana historiska orättvisor den rättsliga vägen?

ISRAELS MILITÄRA SVAR på Hamas attack den 7 oktober 2023 utlöste en våg av reaktioner som svept över hela världen. På ytan råder en moralisk samsyn: varje civilt liv som går förlorat, israeliskt såväl som palestinskt, är en tragedi. Under denna enighet kolliderar dock två berättelser. Den ena betonar en stats rätt att skydda sina medborgare. Den andra beskriver massdöd, fördrivning och allvarliga övergrepp mot grundläggande mänskliga rättigheter, kanske till och med ett folkmord.

I konfliktens inledande skede stod det internationella samfundet samlat bakom Israels anspråk på självförsvar. Med tiden förändrades dock tonläget. FN-organ, folkrättsjurister och flera regeringar började varna för att våldet i Gaza inte längre kunde förstås som ett proportionerligt försvar utan som något betydligt mörkare. Samtidigt fortsätter andra aktörer att avfärda anklagelserna, ofta genom alltmer invecklade retoriska och politiska manövrar.

Trots hårdnande positioner och höga insatser lever debatten vidare. Det är föremålet för denna debatt som artikeln tar sig an: frågan om Israels möjliga folkmord i Gaza och Sydafrikas försök att utkräva ansvar genom åtalet vid Internationella domstolen i Haag. Dessa processer är inte frikopplade från historien utan djupt sammanvävda med längre koloniala

strukturer. Tillsammans blottlägger de folkrättens begränsningar men också de sprickor som antyder möjligheten till en annan framtid.

RÄTTSLIG PRÖVNING OCH POLITISK LADDNING

> *Det moraliska universums båge är lång, men den böjer sig mot rättvisa.*
> – Martin Luther King

Den 29 december 2023 väckte Sydafrika talan mot Israel i Internationella domstolen i Haag. Israel anklagades för folkmord. Hittills har över femtio stater ansökt om att intervenera i processen, många av dessa tidigare kolonier. Fallet är historiskt – aldrig tidigare har en väst-allierad stat varit föremål för ett så starkt folkmordsåtal. Processen rör alltså inte bara en rättslig konflikt utan belyser också en geopolitisk klyfta mellan västvärlden och det globala Syd, och det utspelar sig mot en fond av kollektiva trauman: Förintelsen, apartheid i Sydafrika och Nakban, den fördrivning av palestinier som på många sätt ännu pågår.

För mig som jurist har rättsfallet representerat ett ljus i mörkret – en sista utpost för mänskligheten i en tid som präglas av omänsklighet. Förödelsen i Gaza, där en hel befolkning mördas inför världssamfundets bortvända blick, har skakat min tro på juridikens förmåga att förändra: att vara något mer än ett verktyg i maktens tjänst. Men denna rättsprocess innebär inte bara ett nödvändigt utkrävande av ansvar för Israels folkmord utan kan även leda till ett skifte i hur folkrätten kan användas. Här ser vi hur länder från det globala Syd samarbetar för att hävda sina rättigheter och intressen –

Israeliska flygangrepp över Gaza 2025. Foto: Jaber Jehad Badwan.

värden som alltför ofta fått stå tillbaka för västländers anspråk på suveränitet och spridning av sina egna normer och värderingar.

Det är alltså en spännande tid för folkrätten. Men vilka förutsättningar har egentligen Sydafrika att lyckas där alla tidigare har misslyckats?

FOLKMORD SOM BROTT – BEVISTRÖSKEL OCH VAD SOM SKA BEVISAS

Till att börja med måste det konstateras att folkmord är ett brott med mycket hög beviströskel. I skrivande stund har Internationella domstolen ännu inte dömt någon stat som direkt ansvarig till brottet. Det närmaste man kommit är domen från 2007 i vilken Bosnien dömdes för att ha misslyckats att förhindra folkmordet i Srebrenica. Vad gäller Sydafrikas anklagelser mot Israel har domstolen ännu inte nått någon definitiv slutsats. Däremot har man avkunnat flera beslut om provisoriska åtgärder som bekräftar att det inte är otänkbart att folkmord pågår i Gaza. Bland annat har domstolen begärt att Israel säkerställer att inga folkmordshandlingar begås, att anstiftan till folkmord bestraffas och att tillräckligt nödbistånd når Gaza. Dessa beslut har med tiden blivit skarpare, vilket vittnar om en domstol som blir allt tröttare på att ignoreras av Israel.

För att Israel skall dömas måste folkmordsbrottets båda moment vara uppfyllda. Det första är de konkreta handlingarna (actus reus) som kan utgöras av massmord, orsakande av svåra skador, påtvingade livsomständigheter som gör överlevnad omöjlig, förhindrande av barnafödsel och tvångsbortförande av barn från sina familjer och sin etniska grupp.

Till detta kommer avsikten (mens rea) att helt eller delvis förinta en grupp. Medan de konkreta följderna av Israels angrepp är väldokumenterade är avsikten svårare att bevisa juridiskt; den måste utläsas ur mönster, orsakssamband och uttalanden som, tillsammans med handlingar, pekar mot en vilja att förstöra gruppen som sådan.

DE KONKRETA OMSTÄNDIGHETERNA

Alla delar av livet i Gaza har påverkats av Israels angrepp. Enligt FN:s sammanställningar har konflikten kostat tiotusentals palestinska liv och hundratusentals skadade – sedan 7 oktober 2023 har över 69 000 dött och cirka 170 000 skadats. Dessa siffror utgör inte bara statistisk bakgrund, utan visar också på en kollektiv sorg och enorm förlust för Gaza som samhälle – skolor utan lärare, sjukhus utan läkare, barn utan föräldrar och så vidare.

De vanligaste skadorna är brännskador och förlorade lemmar, ofta till följd av flygangrepp. Den psykiska skadan orsakad av ett liv omgivet av död, svält och rädsla är också omfattande. Särskilt drabbade är barn. Många har utvecklat selektiv mutism, inkontinens, självmordstankar och självskadebeteenden. Psykiska skador har också orsakats av Israels utbredda användande av kränkande behandling. Många rapporter beskriver tortyr och förnedring.

Bostads- och infrastrukturförstörelsen är total i stora delar av området. UNRWA rapporterar att omkring 92 % av hemmen i Gaza har skadats eller förstörts, och stora delar av den civila infrastrukturen — skolor, vattenförsörjning, elnät och marknader — ligger i spillror. Mycket av det som var Gaza finns helt enkelt inte längre.

Hälso- och sjukvården har slagits i spillror: WHO och andra medicinska organ vittnar om en kollapsad vårdapparat. Ett stort antal sjukhus är förstörda eller utanför drift och hundratals attacker mot vårdinrättningar har dokumenterats sedan krigets början. Detta förstärker effekten av svält, sjukdom och skador.

Förstörelsens konsekvenser för barn och kvinnor är särskilt hjärtskärande och pekar på att Israels agerande förhindrar barnafödsel i Gaza. Spädbarnsdödligheten skenar och många kvinnor kan inte längre producera bröstmjölk på grund av näringsbrist. Samtidigt är tillgången på rent vatten för att tillverka mjölkersättning så begränsad att mödrar ofta tvingas ge sina nyfödda förorenat vatten som gör dem svårt sjuka. Mer direkta faktorer är den stora mängd kvinnor vars livmödrar sjukvårdspersonal tvingats operera bort vid förlossningar, en åtgärd för att förhindra förblödning, som enkelt hade kunnat undvikas med rätt utrustning. Gravida och menstruerande kvinnor drabbas också hårdare än andra av den undermåliga hygienen i flyktinglägren som de flesta tvingats söka sig till.

Även om många dödats i bombningar och andra militära angrepp så har svälten varit den värsta mördaren i Gaza. Främst har den akuta livsmedelssituationen uppstått på grund av blockerade förnödenheter och en befolkning på flykt, men också till följd av förhindrat fiske och sönderbombad jordbruksmark. Internationella organisationer som Integrated Food Security Phase Classification har beskrivit situationen som en svältkatastrof eller ”en extremt kritisk nivå av undernäring och dödlighet”. Tom Fletcher, chef för FN:s humanitära arbete, är tydlig med att hungersnöden är en direkt följd av kriget och att den enkelt hade kunnat förhindras om Israel tillåtit det.

UPPSÅT

Avsikten att förinta palestinier i Gaza som grupp kan utläsas både ur handlingar och ord. Sydafrika pekar på ett mönster av attacker mot civil infrastruktur, där sjukhus och skolor återkommande träffats, och på hundratals uttalanden som de menar visar på folkmordsavsikt. De flesta av dessa kommer från Israels högsta politiska och militära ledning: tidigare försvarsminister Yoav Gallant lovade att ”förinta allt” och att Gaza aldrig skulle återgå till vad det en gång varit. Andra ledare beskrev att Israels mål var att förvandla Gaza till ett ”helvete”, medvetet skapa en humanitär katastrof och kallade befolkningen ”mänskliga djur”. Den sistnämnda avhumaniseringen av palestinier är ett kusligt eko från folkmordet i Rwanda där Grégoire Kayibanda, Hutu-ledare och vid tillfället president, beskrev tutsier som kackerlackor.

Premiärminister Benjamin Netanyahu själv beskrev offensiven som ”en kamp mellan mörker och ljus” och manade militären att ”minnas Amalek” – en biblisk fiende förknippad med total förintelse som omtalas på följande sätt i bibeln:

”Dra ut och slå amalekiterna och vig allt de har åt förintelse […] döda både män och kvinnor, barn och spädbarn…” (1 Sam 15:3).

Även Israels president Isaac Herzog har gjort uttalanden som kan betraktas som folkmordsretorik och som ger militären tydliga signaler att inte skilja på militära motståndare och civila. Så här beskriver han Gazas befolknings gemensamma skuld till 7 oktober-attacken:

”Det är en hel nation som bär ansvaret. Den stämmer inte, den här retoriken om att civila inte är medvetna eller inblandade.”

Israel Katz, nuvarande försvarsminister, har på ett liknande sätt beskrivit hur man försöker straffa den civila befolkningen och använda den humanitära katastrofen som ett vapen:

”Hela den civila befolkningen i Gaza beordras att lämna omedelbart. Vi kommer att vinna. De kommer inte att få en droppe vatten eller ett batteri förrän de har lämnat världen.”

Det finns starka indikationer på att den israeliska militären (IDF) har uppfattat politikens retorik som uppmaningar till folkmordshandlingar. Exempelvis har en video cirkulerat där israeliska soldater, på väg in i Gaza, dansar och sjunger att de lovar att utrota “Amaleks frö”, en parafras på Netanyahus ord.

I en annan video som IDF själva har producerat och spridit på sina sociala medier uppmanar den 95-åriga reservisten Ezra Yachin till urskillningslöst våld mot araber:

”Utrota dem, utrota minnet av dem, deras familjer, mammor och barn. De här djuren kan inte längre leva. Varje israel med vapen i hand borde gå ut och döda palestinierna, döda din arabiska granne, lämna ingen kvar.”

Yachin är den äldsta reservisten i IDF och var inbjuden för att hålla ett inspirerande tal för trupperna innan dessa inledde en markoffensiv. Han är känd för att ha deltagit i massakern i Deir Yassin 1948, då mer än 100 bybor mördades. Det är med andra ord svårt för armén att påstå att de inte visste vem de bjöd in eller vad han stod för.

ISRAELS FÖRSVAR

Israel medger att de lagt Gaza i ruiner. Folkmordsavsikten avfärdas dock helt. Enligt den officiella linjen har alla mål varit militära: Skolor och sjukhus sägs ha förvandlats till Hamasbaser. Rapporterna om svält avfärdas som grovt överdrivna. Hela ansvaret läggs på Hamas, som beskrivs som en dödskult, likgiltig inför sin egen befolkning, beredd att stjäla förnödenheter och använda civila som

Civila i Gaza vid ett hus som bombats.
Foto: Jaber Jehad Badwan.

”Sydafrika berättar en helt annan historia. Här framställs Israel som en kolonialmakt, och folkmordet som slutpunkten på en lång process där palestinierna fråntagits både livsutrymme och självbestämmande”

mänskliga sköldar. Och om någon militär insats skulle vara över gränsen lovar man att landets ”robusta rättssystem” tar hand om det.

Israel framhåller också egna humanitära insatser och ifrågasätter siffrorna från Gazas hälsoministerium som opålitliga, utan att presentera några egna alternativa data. De hårt kritiserade uttalandena från politiker och generaler? ”Krigsretorik”, hävdar Israel – inget som bevisar folkmordsavsikt. Dessutom menar man att uttalanden eller handlingar som pekar åt annat håll än en avsikt att utplåna palestinier borde väga tungt. Men uttalanden som inte uppmanar till folkmord nollställer förstås inte ett bredare mönster av ord och handlingar som uppmanar till det – det är helheten som räknas.

MAKTASYMMETRIN PÅVERKAR BEVISLÄGET

När det kommer till själva bevisningen blir obalansen mellan parterna tydlig. Sydafrika är hänvisat till tredjepartsrapporter, vittnesmål och bilder – material som i västlig debatt återkommande misstänkliggörs. Francesca Albanese utmålas som antisemit och allt som kommer från Gazas hälsoministerium avfärdas per automatik eftersom det står under Hamas kontroll. Sydafrika saknar helt enkelt möjligheten att samla in egna, ”neutrala” bevis på plats.

Israel, däremot, sitter på allt: videor, foton, data, vittnen – material som ingen utomstående fullt ut kan verifiera men som samtidigt inte kan motbevisas eftersom Israel ensam kontrollerar territoriet. I kombination med landets starka internationella position får man ett tydligt övertag, både politiskt och juridiskt.

PARTERNAS NARRATIV – ETT MÖTE AV HISTORISKA TRAUMAN

Båda sidor placerar sina juridiska argument i större berättelser om vilka de är och vad som står på spel. Israel lutar sig mot en status quo-diskurs där staters suveränitet och rätten till självförsvar är grundpelarna. I domstolen beskriver man attacken den 7 oktober som det verkliga folkmordet, och Hamas som ett existentiellt hot mot Israel. Själva rättsprocessen framställs som ännu ett uttryck för detta hot – inte bara mot staten Israel utan mot det judiska folket i stort. Genom ständiga hänvisningar till Förintelsen placerar Israel sig samtidigt som både offer och garant för att historien aldrig får upprepas. Det syns tydligt i följande uttalande som ett ombud för Israel gör i den inledande fasen av domstolsförhandlingarna:

”Folkmordskonventionen var ett högtidligt löfte till det judiska folket – och till alla folk – om att ’aldrig mer’. Käranden ber i praktiken domstolen att svika det löftet.”

Sydafrika berättar en helt annan historia. Här framställs Israel som en kolonialmakt, och folkmordet som slutpunkten på en lång process där palestinierna fråntagits både livsutrymme och självbestämmande. Diskursen är uttalat postkolonial och står i direkt konflikt med Israels försvar av den rådande ordningen. Där Israel hävdar att de skyddar stabilitet och säkerhet, talar Sydafrika om behovet av att bryta just denna ordning, en ordning som bevarar förtryckande strukturer. Det innebär också en utmaning av Israels självbild som en stat, sprungen ur Förintelsens trauma, som nu bara försöker försvara sig. Sydafrika placerar i stället händelserna i en längre historisk linje av förtryck, vilket framgår av detta uttalande från förhandlingarna om provisoriska åtgärder i Internationella domstolen:

”Sydafrika är också medvetet om att folkmordshandlingar oundvikligen är del av ett kontinuum — något Raphaël Lemkin, som myntade begreppet ’folkmord’, själv betonade. Därför måste dessa handlingar förstås i ljuset av Israels 75 år av apartheid, 56 år av ockupation och 16 år av blockad mot Gaza.”

Klyftan mellan dessa två berättelser är enorm. När ICJ slutligen avgör målet kommer den oundvikligen att ge politisk och moralisk tyngd åt den ena – och därmed underminera den andra.

EN NY DAG GRYR BAKOM DE HÖGA TRÖSKLARNA

Min uppfattning är att både handlingar och motiv som uppfyller folkmordskonventionens krav faktiskt har förekommit – och det bortom rimligt tvivel. Men folkrätten är ett trubbigt verktyg, starkt färgat av maktbalanser – och dessa väger tungt till Israels fördel. Stater med Israels internationella nätverk, särskilt bland de politiskt och kulturellt dominanta Nato-länderna, har betydligt större möjligheter att påverka hur konflikter tolkas, hur sedvanerätt utvecklas och vilka berättelser som blir ”internationell sanning”. Ingen stat har hittills dömts av en internationell domstol för att aktivt ha begått folkmord. Frågan är: Blir Israel den första?

Ledande folkrättsexperter som William Schabas har kallat Sydafrikas fall det starkaste folkmordsfallet ICJ någonsin prövat. Det är alltså inte en utsiktslös process.

Vad händer då om Israel faktiskt fälls? Formellt mycket, i praktiken kanske mindre. Israel har mäktiga allierade – flera sitter permanent i FN:s säkerhetsråd, den instans som avgör om ICJ:s beslut får några reella konsekvenser. På så sätt står Israel under beskydd av politiska giganter. Samtidigt befinner sig världen i en ovanligt instabil tid: kriget mellan Ryssland och Ukraina fortsätter, USA drar sig alltmer undan det internationella samarbetet och har till och med förbjudit åklagare från Internationella brottmålsdomstolen (ICC) att resa in i landet. EU tvingas vänja sig vid en världsordning där USA:s stöd inte längre är givet. Hur detta påverkar Israel-Palestina-konflikten är svårt att säga.

Den senaste tidens försök att avsluta kriget, med Trump i förarsätet, har visat sig utgöra en mycket sårbar lösning. Vapenvilan har redan brutits flera gånger. Tanken att representanter från Storbritannien ska styra Gaza, precis som de gjorde när Palestina var ett brittiskt protektorat, är djupt deprimerande. Idén visar på ett sorgligt sätt hur lite som har förändrats vad gäller mäktiga mäns inställning till sin omvärld, trots flera generationer av palestiniers lidande och outtröttliga kamp. Oavsett utgång kommer målet att sätta avtryck i internationell rätt. Genom att driva palestiniernas sak och öppet utmana Israel har Sydafrika och dess allierade pressat det västerländska tolkningsmonopolet hårdare än kanske någon gång tidigare. Kanske visar det sig att Israel och dess allierade fortfarande är politiskt osårbara. Eller så står vi inför början på något nytt: en internationell rätt där det globala syd på allvar kan utmana historiska orättvisor, kräva respekt för mänskliga rättigheter – och bryta med den gamla koloniala föreställningen att väst och dess allierade inte kan begå fel.

JOEL MALMGREN är jurist.

Palestine Action-protest i London i september. Foto: Indigo Nolan, CC BY 4.0.

TEXT: AGRI ISMAÏL

Nu är vi alla terrorister

Palestine Action, ett nätverk som utan våld protesterar mot folkmordet i Gaza, har i Storbritannien stämplats som terrororganisation. Polisen har arresterat flera tusen personer som uttryckt stöd för nätverket.

I lagens namn

EN BÄRANDE PELARE inom liberalismen är legalitetsprincipen, att ingen får straffas för en handling som inte är uttryckligen förbjuden i lag. Principen återfinns i de flesta demokratiska rättssystem sedan åtminstone den franska revolutionens dagar – i Sverige finner vi den bland annat i Brottsbalken 1 kap. 1 §. Men i samband med att västvärlden de senaste decennierna rört sig i en alltmer illiberal riktning vacklar pelaren.

Efter den 11 september 2001 röstade stater runtom i världen hastigt igenom en samling reaktionära terrorlagar. En (föreställd) ny verklighet krävde en ny juridisk infrastruktur. För att täcka alla eventualiteter definierade man ofta terrorism så brett som möjligt. Redan 2003 slog FN:s kommitté för mänskliga rättigheter fast att terrorlagstiftningen i Belgien, Estland, Filippinerna, Israel och USA möjliggjorde godtyckligt anhållande av medborgare.

”Medialt har detta varit en katastrof för Starmers regering: 89-åriga gummor grips, äldre herrar i rullstol som sjunger om solidaritet, präster och unga män som haft på sig T-shirts med texten ’Plasticine Action’”

Storbritanniens Terrorism Act antogs redan 2000 (även om flera ändringar gjordes några veckor efter 11 september följande år), och innehåller en av de bredaste definitionerna av terrorism som en rättsstat kodifierat i modern tid. Det räcker med egendomsskada, om den sker i syfte att påverka regeringen. Inget hot om våld eller samhällsomstörtande syfte krävs.

I tidigare brittiska lagar var terrorism mycket snävare definierat: En lag från 1993 definierade det som ”handlingar som begås av personer som agerar på uppdrag av eller i samverkan med en organisation som bedriver verksamhet som syftar till att med våld eller tvång störta eller påverka den brittiska regeringen”, och en lag från 1989 hade den koncisa definitionen ”användning av våld för politiska ändamål, vilket omfattar all användning av våld i syfte att skapa rädsla hos allmänheten eller delar av allmänheten”.

Det framgick snabbt att den nya definitionen potentiellt kunde omfatta protester som gemene man inte skulle definiera som terrorism överhuvudtaget. Den brittiske advokaten Lord Alex Carlile skrev i en oberoende redogörelse 2007 att definitionen visserligen rymde icke-terroristisk verksamhet, men att en bred definition av terrorism inte var ett problem i ett land med starka traditioner av demokratiskt ansvar. Lord Carlile nämnde exempelvis att demonstrationer för miljön eller kvinnors rättigheter kunde omfattas av definitionen i Terrorism Act, men det som skyddade individen från oberättigad statlig inblandning var en förnuftig åklagarmyndighet, inte en snäv lagstiftning. Det fanns, enligt Lord Carlile, inte ett enda fall i modern tid ”där beslutet att tillåta åtal har grundats på politisk partiskhet, illvilja eller oärlighet”.

Sedan Labour-regeringen terrostämplade Palestine Action-nätverket i juli 2025 ter sig denna övertro på rättssystemet tämligen naiv. Redan för några år sedan, när Palestine Action hade genomfört en aktion inne på det amerikanska militära företaget Teledyne, krävde Richard Dannatt – som sitter i House of Lords och är rådgivare åt just Teledyne – att nätverkets möjlighet att organisera sig skulle begränsas. Trots att brittiska motsvarigheter till våra remissinstanser, som Proscription Review Group och Joint Terrorism Analysis Centre, så sent som i mars 2025 meddelade att ett förbud mot Palestine Action skulle vara ”utan motstycke”, och att ”majoriteten av Palestine Actions direkta aktioner inte skulle klassificeras som terrorism … även om de ofta är brottsliga” drev inrikesministern Yvette Cooper bara några månader senare igenom en omröstning för att klassificera Palestine Action som en terrororganisation.

Aktionen som föranledde terroristklassificeringen var att medlemmar i Palestine Action tog sig in på flygbasen Brize Norton och sprayade röd färg på två lufttankningsflygplan. Trots att premiärminister Keir Starmer 2003 själv stöttade demonstranter som bröt sig in på en flygbas för att stoppa amerikanska bombplan på väg till Irak, ansåg han och hans regering att just denna aktion gick för långt.

Konsekvenserna av detta är osedvanligt vittfamnande. När en organisation terroristklassificerats är det nämligen enligt den brittiska lagstiftningen förbjudet för allmänheten att uttrycka något som helst stöd för organisationen, och fängelsestraff på upp till 14 år kan dömas ut.

Konsekvenserna har varit långtgående: över två tusen människor har anhållits, flera hundra är häktade och på en enda dag – den 4 oktober i år – greps nästan 500 personer av polisen för att ha uttryckt sitt stöd för Palestine Action. Medialt har detta varit en katastrof för Starmers regering: 89-åriga gummor grips tillsammans med äldre herrar i rullstol som sjunger om solidaritet, präster och unga män som haft på sig T-shirts med texten ”Plasticine Action”. Det har till och med gått så långt att folk som solidariserar sig med Palestina utan att uttrycka något explicit stöd till nätverket har blivit hotade av poliser, bland annat Laura Murton, en 47-årig kvinna med plakaten ”Free Gaza” och ”Israel is committing genocide”. Poliserna som hon filmade ansåg nämligen att hon stödde samma ideologi som en terrororganisation.

Den avskräckande inverkan på allmänheten i stort var ett av skälen som domaren Martin Chamberlain angav när han tillät Palestine Action att överklaga sin terroristklassificering, vilket är första gången i brittisk historia något sådant skett. Rättegången pågår i skrivande stund, och det känns som att hela det brittiska rättssystemets internationella rykte står på spel.

Om Chamberlain ändrar det ursprungliga beslutet återstår att se. Men så länge den brittiska Terrorism Act definierar terrorism så brett som den gör finns risken kvar att Storbritannien fortsätter att klassificera icke-våldsamma grupper som stör den rådande ordningen som terrorister. En idé som mycket väl kan komma att inspirera fler demokratier runtom i världen.

AGRI ISMAÏL
är jurist, författare och kulturskribent.

Bild: Radke William, USFWS.

TEXT: ELIN SJÖHOLM, JONATHAN FOGELQVIST
& PONTUS BERGENDAHL

Vi är beredda på fängelse för att rädda klimatet

Politikerna talar om lag och ordning, men det är i rättssalarna som sanningen blottas och makten döms. Det skriver talespersonerna för Återställ Våtmarker.

DET ÄR NÄR MAN sätter press på systemet som strukturerna avslöjar sig. När det inte går att blunda för de problem som olydiga medborgare skapar blir makthavarna tvingade att agera. Illdåden mot klimatet, som förut kunde fortgå under radarn som ”business as usual”, hamnar plötsligt i strålkastarljuset. Högst på agendan hamnar bråkstakarna. Politikerna utnyttjar alla sina kontakter och de dolda maktstrukturerna blir tydligare. Deras blodhundar, mer immuna mot kritik, släpps lösa på sociala medier och tidningarnas debattsidor. Åsiktsmaskineriet drar igång och makthavarnas verkliga agenda börjar blottas. Med ett förändrat tonläge kan de öka repressionen.

Våren 2022 räckte det med att en handfull oroliga, sorgsna och förbannade personer satte sig på motorvägarna i Stockholm för att politikerna skulle förfasa sig. För att försöka hålla borta klimatdebatten från valrörelsen vällde hatet över oss. Efter valet började den nytillsatta Tidöregeringen att tala om klimataktivister som ett ”säkerhetshot”. I justitieutskottet benämndes vi som ”sabotörer”. Som P1-programmet Konflikt visade ledde detta till att sabotageparagrafen, skapad under andra världskriget mot spioner, började användas mot fredliga klimataktivister. Det stoppade inte oss: vi gick direkt från häktet ut på motorvägarna igen. Dag efter dag, vecka efter vecka. För har man rätt kan man inte vika ner sig.

Under de följande åren hade vi haft många utvecklande möten i tingsrätterna och hovrätterna. Respektfulla möten baserade på kunskap, moral och juridik. Möten där man blir lyssnad på och får tala till punkt, långt ifrån den stämning som skapas av politikernas lögner och nästan religiöst ideologiska skitsnack. Vi fick lära oss om klimatjuridik, hur en rättegång är uppbyggd och att vi har internationella rättigheter. Rätten fick lära sig om klimatkollapsens akuta omfattning och de torrlagda våtmarkernas koppling till förödelsen. Det finns i dag inte en tingsrätt i Sverige som inte erkänner att vi befinner oss i ett klimatnödläge. Med de goda mötena kom också

Se men inte störa. Bild: Återställ Våtmarker.

de juridiska segrarna. Till sist satte Högsta domstolen punkt och frikände oss från sabotage.

De politiska makthavarna inväntade inte fällande domar i sabotagemålen. I samband med att vi gick ut med spadar i torvgruvorna för att återställa naturen så började de luckra upp allemansrätten. I lantbruksmagasin och lokala borgerliga tidningar, med den Timbroskolade ”Snyggbonden” i spetsen, målades vi upp som ett hot. Vi kontrade med att bygga ett folkligt naturreservat på Grimsås mosse mitt bland torvjätten Neovas grävmaskiner. Än en gång kallades vi för ”sabotörer” och åtalades för grovt olaga intrång, med möjliga straff från 6 månader till 3 års fängelse. När de första domarna kom vintern 2024 friades vi på alla punkter. Vi fälldes senare i ett fall i Borås tingsrätt, dock för den lägre graden av olaga intrång.

I och med vårt arbete för att förbjuda den klimatskadliga torvbrytningen har vi även hamnat i konflikt med den finska staten. Neova, som bryter 70 procent av all torv i Sverige, är ett statligt finskt bolag. Efter att vi i åratal har arbetat med att fylla igen diken i torvbrotten och demonstrera på bland annat idrottstävlingar, finska riksdagshuset och Vasaskeppet har den finska staten nu fått nog. De hyr in sina egna advokater, som bistår åklagaren i domstolarna, för att sätta dit fredliga demonstranter i Sverige. Just nu pågår en rättegång där inhyrda jurister från den finska staten, mot åklagarens yrkande, kräver ett års fängelse för demonstranterna. Vi gläds över att den finska regeringen nu måste bekänna färg och visa var de egentligen står när det kommer till demokrati och demonstrationsrätt. Vi är beredda att ge dem en match i domstolarna.

Parallellt med rättegångarna har flera försök gjorts för att inskränka demonstrationsfriheten och yttrandefriheten i syfte att skrämma obekväma röster till tystnad. Vissa blir av med jobbet för sitt klimatengagemang. Det är mer regel än undantag att vänner från våra nordiska grannländer efter en demonstration tas åt sidan och hotas med utvisning. Ibland frihetsberövas även aktivister i förebyggande syfte, som när klimataktivister från Finland greps vid gränsen 2024 och låstes in tills den demonstration som de skulle delta i var över. När gränspolisen försökte hota vår vän och kollega David Alcer med frihetsberövande och hot om utvisning tog det stopp och polisens bluff synades i media.

Ett annat knep för att begränsa demonstrationsfriheten är att strama åt var man får demonstrera och hur störande en demonstration får vara. I år har vi sett hur svensk polis släpar iväg pensionärer utanför riksdagen trots att de under de senaste 14 åren varit tillåtna att demonstrera för klimatet på just den platsen. Att en demonstration stör är själva essensen, annars har den ingen effekt. I Europakonventionen och svensk grundlag står det att en demonstration endast får upplösas om det innebär en allvarlig störning. Riksdagspolitikerna tycker uppenbarligen att själva budskapet är oacceptabelt störande, för vem blir störd av en handfull pensionärer som lugnt och fredligt står med plakat i händerna?

Vi som agerar i Återställ Våtmarkers namn är alla beredda på fängelse. Vi vet av erfarenhet att vi kan bli inlåsta i veckor, även för demonstrationer vi tror är säkra. Vi skräms inte, för det vi kämpar för är så mycket viktigare. Däremot ser vi folk runt omkring oss som inte vågar bli associerade med oss och aldrig pratar om vad de känner eller tycker om att grunden till liv försvinner i takt med att politikerna eldar på dödsmaskinen. Det kallas för nedkylningseffekt och är ett redskap för auktoritära politiker att få människor att vara tysta och lyda.

Vi tror på vår egen förmåga att förändra och styrkan i det respektfulla goda samtalet. På samma sätt som vi ser förändring hos de poliser vi samtalar med på gatan, i torvbrotten, i polisbilarna och i förhören på polisstationerna ser vi en förändring i rättssalarna. Ingen kan timme ut och timme in vrida och vända på det existentiella hot som politikerna är medskyldiga till utan att bli påverkad. I rättssalarna kan vi skönja vår vision om medborgarråd, där kunskap och goda argument får råda.

Hos politikerna finns det däremot ingen vilja till att lyssna eller samtala. De vet redan hur illa det är. De har redan försatt oss i en revolutionär situation på grund av fegheten i att hela tiden prioritera tillfredsställandet av kortsiktiga behov. Systemet med oändlig tillväxt kraschar nu mot verklighetens katastrofer. Makthavarnas ideologier är inte användbara längre. Det rådande systemet är döende. Politikernas svar kan därför bara bli mer kortsiktig populism, fler lögner och hårdare repression tills någon annan tar över. Det är därför vi, i vår olydnad, hoppas på rättsväsendet. Där finns åtminstone en möjlighet till förståelse, moralisk ryggrad och en genuin vilja till rättvisa.

Nu till alla centerpartister, moderater, vänsterpartister (eller vilken nyans av tillväxtsidiotin ni nu representerar) som sätter kaffet i halsen: Var lugna, vi kommer fortsatt tålmodigt och kärleksfullt vänta på er som individer. Till övriga läsare som gett upp hoppet inför nästa valrörelse vill vi bara säga att åsikter och värderingar inte betyder ett skit längre. Nu är det handling som gäller. Man skapar inte en spricka i systemet genom att ”stå upp” för någonting med ett plakat på ett torg. Man ruckar inte maktpelare genom att ”i solidaritet” skriva under en namninsamling. Man gör det genom att störa precis så mycket att man ser effekt. Välkomna till motståndet!

ELIN SJÖHOLM, JONATHAN FOGELQVIST OCH PONTUS BERGENDAHL
är talespersoner för Återställ Våtmarker

Karta från 1524 över Medelhavet av Hieronymus Verrazano.

TEXT: IKER SUAREZ

Folkmord på migranter och klasskamp i Europa

Trots att många spaltmeter har ägnats åt Trump och hans migrationspolitik finns det knappt någon bevakning av Europa och dess folkmord på flyktingar. Medierna är i stort sett tysta om den pågående slakten på migranter.

”I liberala och juridiska kretsar är det ofta ”avsikt” som skiljer ”folkmord” från andra fall av massdöd. Men vad spelar uttalad avsikt för roll för den person som övergetts i vågorna?”

UNDER 2024 DOG över tio tusen människor i färd med att försöka ta sig till Spanien. I juni 2022 kunde man bevittnade en massaker vid gränsstängslet i Melilla, en av två spanska enklaver i Marocko, då över ett hundra afrikanska migranter dödades eller ”försvann”. En nyligen genomförd BBC-undersökning avslöjade att grekiska gränsvakter systematiskt vägrar att ta emot migranter som redan befinner sig på grekisk mark och i stället motar tillbaka dem i havet. Samtidigt har Frontex (Europas ICE) blivit den EU-myndighet som har störst budget. Den har snabbt ansamlat en armé på tio tusen man för att bekämpa migrationen – en armé med egna fartyg, flygplan, drönare och vapen. The Standing Corps, som den kallas, är den första och enda paneuropeiska väpnade styrkan.

Rapporter om massakrer präglar den kortsiktiga berättelsen om Europas gränser. En repetitiv mediecykel som utgörs av död, indignation och glömska är numera standard. Ansamlingen av massakrer noteras knappt bland politiska krafter eller den bredare allmänheten. Europas ”vänster”, både den ”liberala” och den ”radikala”, fördömer eller tonar omväxlande ner migranters död, beroende på om och hur man är med i regeringen eller inte.

Mellan de mer medialt uppmärksammade massakrerna är dock en oavbruten ström av dödsfall normen. För det mesta rapporteras de inte. De är svåra att över huvud taget räkna. Aktivister beräknar att minst sextio tusen människor har dödats vid Europas gränser sedan 1993; andra kommer fram till att över trettio tusen har dött eller försvunnit sedan 2014 (utöver de tio tusen som dog 2024). Detta är minimiuppskattningar. Det är en dyster och mörk sanning – och det är därför hög tid att överge den moralistiska klagosången och försöka förstå situationen strukturellt.

Kritiska samhällskrafter i Europa har kallat det som pågår för en ”kris för de mänskliga rättigheterna”. Ideella organisationer belyser motsättningarna mellan ”europeiska värderingar” och den pågående ”skandalen”. Men *är* det en kris? Masslakten vid Europas södra gränser är utan tvekan en skandal – men inte på sättet de liberalt progressiva europeiska civilsamhällena menar. Folkmordet på migranter är inte en kris för att det skakar om samvetet eller självuppfattningen hos befolkningen i Nord. Snarare är det, på en och samma gång, både ett strukturellt imperativ från den senimperialistiska ordningen och ett av de allvarligaste tecknen på den globala kapitalismens bredare kris. Den här artikeln försöker förklara exakt hur detta kommer sig.

Kapitalismens världshistoriska utveckling har skapat ett jordbruksproblem som, även om det är ”löst” i Nord, verkar olösligt i Syd. Kapitalets enda egentliga lösning på jordbruksfrågan i Syd är, som författare från tredje världen länge påpekat, någon form av massdöd. Folkmordet på migranter vid de europeiska stränderna är bara ett uttryck för den här generella tendensen, som annars huvudsakligen sker i periferierna, utom synhåll för den europeiska allmänheten. Den här artikeln distanserar sig från eurocentriska analyser av migration och klasskamp i Europa genom att centrera tredje världens samhällsformationer. I ljuset av detta framstår det som uppenbart att kapitalets primära motsättning – den mellan centrum och periferi – hemsöker centrum just i form av migration. Det är därför inte förvånande att migrationen blir den viktigaste frågan för politiker i Nord, att den definierar klyftan mellan växande fascism och emancipatoriska alternativ, och att den avslöjar socialdemokratins bankrutta kärna. Genom att fokusera på Europas folkmord till havs kan man skapa grunden för en verkligt anti-imperialistisk position som bemöter den nordiska chauvinismens teoretiska förvirring – grunden för vårt historiska nederlag – och sätter periferins nationella befrielse i blickfånget.

EUROPAS FOLKMORD TILL HAVS

Brice hade precis kommit upp ur vattnet när han kände en stark smärta under vänster öga. Förblindad och förvirrad kippade han efter luft medan han kämpade för att hålla sig flytande och fortsätta mot stranden. Han och en grupp andra migranter var så nära land nu, bara några meter bort. Några hade lagt flera år på att färdas norrut. Nu närmade sig en polismotorbåt bakifrån, medan beväpnade vakter framför dem avlossade skott från sanden på Tarajal, en strand i den spanska enklaven Ceuta i Nordafrika.

När det tio minuter långa ”dödläget” närmade sig sitt slut fördes kropparna i land. ”Det var

lik överallt”, minns en överlevande. Mängder av dem som hade anlänt deporterades omedelbart till Marocko (i en olaglig men i Europa numera vanlig manöver). När Brice kom fram såg han sig omkring och kände igen tre av sina nära vänners kroppar. Själv blödde han. Han fick ingen läkarvård. Några dagar senare fick han reda på att gummikulans kollision med hans ansikte hade kostat honom ett öga. Flera år senare, efter att ha väntat länge med att träda fram av rädsla för konsekvenser eller utvisning, berättade Brice om sin upplevelse för FN:s kommitté mot tortyr.

Den där blodiga dagen, 6 februari 2014, skulle inte bara komma att etsa sig fast i Brices minne, utan hos hela den spanska antirasistiska rörelsen. Varje år äger minnesdemonstrationer rum över hela landet. Men folkets sorg har inte åstadkommit mycket. Elva år senare och efter otaliga försök till rättvisa har fallet arkiverats tre gånger av de rättsliga myndigheterna. Alla möjliga processrättsliga förevändningar har använts. Domstolarna har vägrat att kalla överlevande eller höra deras berättelser. De sexton inblandade poliserna går fria, helt ostraffade.

Budskapet är klart och tydligt, och ekar långt bortom det här fallet. Tarajalmassakern är ett paradigmatiskt exempel på vad som sker vid Europas södra gränser: kulor avfyras mot människor bara för att de försöker förflytta sig. Tarajal-paradigmet kan sammanfattas så här: Ett avsiktligt, kalkylerat och mordiskt upprätthållande av en ordning som nekar arbetare från Syd rörelsefrihet, i kombination med den generella straffriheten för styrkorna i Nord, under den liberala lagstiftningens täckmantel.

År 2014 passade de spanska socialdemokraterna på att fördöma den dåvarande konservativa regeringen, om än i ganska ljumma ordalag. När de åtta år senare, under massakern i Melilla 2022, själva innehade regeringsmakten ändrade de melodi: allt hade ”löst sig bra”, korsandet av gränsen hade varit ett ”våldsamt angrepp” på Spaniens territoriella integritet, och ”människohandlarna” var de skyldiga. Med orubbligt stöd för de statliga styrkorna lade regeringen in sitt veto mot inrättandet av en kongressutredningskommitté, och försvarade upprepade gånger administrationens gränspolitik. Som en av de enda ”vänsterregeringarna” i Europa visar det spanska fallet tydligt att hela Europas väljarspektrum, från de högerextrema till den ”radikala” vänstern, är eniga om gränsmassakrerna.

Tarajal-paradigmet har efterverkningar långt bortom Europas kuster. Även om medias strålkastarljus inte riktas ditåt gäller det över samtliga Medelhavs- och Atlantrutter, på varje sjunket skepp och övergiven flotte, och över landsvägarna som leder till Europa. Kulor avfyras måhända inte i samtliga fall, men som Engels uttryckte det i *Den arbetande klassens läge i England* (1845):

> När en individ tillfogar en annan kroppslig skada, en sådan skada att döden följer, kallar vi detta dråp; om angriparen i förhand visste att skadan skulle bli dödsbringande, kallar vi hans dåd mord. Men när samhället försätter hundratals proletärer i ett sådant läge att de oundvikligen går en förtidig och onaturlig död till mötes, en lika våldsam död som den för svärdet eller kulan; när det berövar tusentals de nödvändiga existensmedlen, försätter dem i förhållanden som de inte kan leva under – tvingar dem, med hjälp av lagens starka arm, att förbli under dessa förhållanden, tills den död som är ett oundvikligt resultat av detta följer – vet att dessa tusentals offer måste gå under och ändå tillåter att dessa förhållanden fortsätter att existera, *då gör sig samhället skyldigt till mord i lika hög grad som den enskilde individen; förtäckt uppsåtligt mord, mord som ingen kan försvara sig mot, som inte förefaller att vara vad det är, därför att ingen ser mördaren, därför att offret verkar dö en naturlig död, därför att förbrytelsen består i en underlätelse snarare än en överträdelse. Men mord förblir det likafullt.*

Bilder över saknade vid flyktinglägret utanför Calais Foto: Mòni, Fotomovimiento, CC BY-NC-ND 2.0.

Varje gång ett fartyg knuffas tillbaka eller räddningstjänster hindras från att utföra sitt arbete sker ett nytt Tarajal. De flesta av dessa dödsfall går tysta, obemärkta och osörjda förbi ”demokratins” och den ”internationella rättens” fackelbärare – det är Gaza igen och igen.

År 2023 lät den grekiska kustbevakningen över sexhundra människor drunkna i ett sjunkande skepp som de övergav utan assistans. Det finns gott om bevis för hur man systematiskt knuffar tillbaka migranter som har anlänt eller är på väg att landa: gevär i handen uppe på däck, skott som avfyras runt flottar för att skrämmas. Europas gränsvakter finns på film när de ropar: ”Om ni kommer tillbaka kommer vi att döda er.”

Nyligen har rapporter dykt upp om ännu mer extrema beteenden än dem som tidigare har dokumenterats. Den grekiska myndigheten har till och med kastat i människor i havet på natten utan flytvästar, ibland med händerna bundna med buntband. Den har pressat tillbaka migranter till havs ombord punkterade, hastigt krympande eller motorlösa gummibåtar. Eller så har man kommit till undsättning av ett fartyg bara för att sedan överge migranterna i sina flottar. ”Vi började omedelbart sjunka, de såg det … De hörde oss alla skrika, och ändå lämnade de oss.” Kanske mest talande är att myndigheten inofficiellt placerar ut huvklädda män – Europas klanmedlemmar,

kan vi kalla dem – i omärkta skåpbilar på öar i Medelhavet för att ”jaga” migranter och skicka tillbaka dem. Dessa huvklädda styrkor, som enligt alla uppgifter är poliser eller åtminstone polisanslutna, suddar ut skillnaden mellan statliga och halvstatliga myndigheter – vilket inte är ett ovanligt inslag i den vita överhöghetens historia. Färggränsen ”upprätthålls genom folkmordsterror”, som svarta marxister länge har påpekat.

Det är omöjligt att gå igenom alla massakrer, men det behövs inte heller. Den övergripande dynamiken förblir ändå densamma. Att statliga myndigheter då och då räddar vissa migranter till havs förändrar inte den här kritiska insikten; det signalerar bara hur ohållbar den rådande politiken är för Europas legitimitet just genom att det bara blir ett fikonlöv för politikerna att peka på. Sådant är Europas beteende i de södra haven: rörelsefriheten ska begränsas, om så genom dödsstraff. Efter åratal av extremt våld mot folk från hela det globala Syd skrapar dessa mord knappt på den offentliga debattens yta, trots situationens oavbrutna, industriella karaktär.

Medan samtalet inom akademin och ideella organisationer har fokuserat på begrepp som ”nekropolitik”, har aktivister på plats börjat kalla detta för ”migrantfolkmord”. Till skillnad från mer otillgängliga teoretiska begrepp ringar termen in den systematiska, pågående och mordiska politiken i europeiska liberala demokratier, och de stigande dödstal som är resultatet av den militariserade nedstängningen av havet. I liberala och juridiska kretsar är det ofta ”avsikt” som skiljer ”folkmord” från andra fall av massdöd. Men vad spelar uttalad avsikt för roll för den person som övergetts i vågorna? För att knyta an till Engels är skillnaden mellan att bli skjuten och att bli övergiven till havs obetydlig. Socialt mord till havs på kollektiv, systematisk basis *är detsamma som folkmord*. Är den politik som fortsätter att välja mord efter årtionden av detsamma inte bevis nog?

SYDS JORDBRUKSFRÅGA

När Prabhat Patnaik förkunnar att ”metropolens kapitalism inte har något svar på frågan om ’flyktingar vid porten’”, har han inte helt fel. Kapitalet har inget *sunt* svar. Men han missar vad Samir Amin påpekade redan i 2003: Lösningen som kapitalismen har för jordbruksfrågan i Syd – det som ligger till grund för de enorma arbetskraftsreserver som ger näring åt immigrationen till Nord – är någon form av folkmord.

I likhet med Marx påpekar Amin att den historiska övergången till kapitalism inom jordbruket i Europa resulterade i en massfördrivning av bönder från deras marker, vilket ledde till att de alienerades från sina försörjningsmedel och inlemmades i lönearbetet. Den här massan av fördrivna bönder fyllde sedan leden i den framväxande industriproduktionen och tillfredsställde dess efterfrågan på arbetskraft. Senare menade klassiska marxister att den här typen av relation, i takt med kapitalismens tillväxt, till slut skulle omfatta hela världssystemet. ”Kautsky applicerade den specifika, moderna, europeiska, kapitalistiska modellen på resten av världen och drog slutsatsen att bondeskråret var dömt att försvinna på grund av kapitalismens själva expansion. Med andra ord skulle kapitalismen kunna ’lösa jordbruksfrågan’”, skriver Amin.

Över ett sekel senare fortsätter dock landsbygdsbefolkningen att utgöra en stor del av tredje världen, och reproduktionen av bondeskråret är en nyckelkomponent i de flesta samhällsformationer i periferin. Dessutom har såväl urban som industriell produktion visat sig i stort sett oförmögna att inlemma massorna i arbete, vilket har bidragit till den exponentiella tillväxten av slumområden och informell arbetskraft. Hur förklarar man detta? Amin anger två skäl. För det första menar han att ”den europeiska modellen utvecklades … med arbetskraftsintensiva industriella teknologier”, medan ”modern industrialisering inte kan absorbera mer än en liten minoritet av den berörda landsbygdsbefolkningen eftersom den, jämfört med 1800-talets industrier, nu integrerar tekniska framsteg – villkoret för dess effektivitet – och alltså reducerar arbetskraften den sysselsätter.”

Det andra skälet är att den klassiska marxismen inte insåg att ”lösningen” på jordbruksfrågan i Nord, även historiskt, har varit ofullständig: Industrin absorberade inte *alls* alla de nyligen proletariserade massorna. Problemet med den växande europeiska överskottsbefolkningen löstes bara genom den ”massiva säkerhetsventil som var immigrationen till Amerika”, frivillig eller påtvingad. Expropprieringen av ursprungsfolkens liv och produktionsmedel hade som syfte att ge plats åt Europas ”farliga klasser”.

Men inga av dessa villkor gäller i dag för den tredje världens länder. Det finns definitivt inga ”fem eller sex Amerika” som skulle kunna lindra motsättningarna i periferin. Och inte ens mirakulösa tillväxttakter, konstaterar Amin, skulle kunna absorbera de här överskottsbefolkningarna. Kort sagt har kapitalismens världshistoriska utveckling och ”lösningen” på centrums jordbruksfråga orsakat ”en gigantisk jordbruksfråga i periferierna, *som centrum bara kan lösa genom folkmord på hälften av mänskligheten*”.

Återvänder vi till Patnaik ser vi alltså att det inte är så att Europa inte har någon lösning på problemet med ”flyktingar vid porten”. Men dess lösning är massdöd. Det systematiska dödandet av migranter till havs är lösningen. Folkmordet på migranter är helt enkelt det mest konkreta uttrycket för Amins framsynta observation. Folkmordet på migranter pekar bortom sina egna gränser på ett bredare globalt fenomen, på en grundläggande sjukdom i det globala kapitalet: den olösliga jordbruksfrågan i Syd, frågan om periferins ”överskottsbefolkning” – halvproletariatet i såväl staden som på landsbygden.

> ”Om det finns någon kris handlar den inte om europeiska värderingar eller ’mänskliga rättigheter’. Det är i själva verket den globala kapitalismens kris.”

Migrantfolkmordet är alltså en central del av kapitalismens pågående lösning på Syds jordbruksfråga. Som Sam Moyo, Paris Yeros och Praveen Jha formulerade det så ”når de systemiska motsättningarna återigen folkmordsproportioner”. I den meningen är det alltså en strukturell tendens – en som går långt bortom Europas södra, maritima krigsskådeplats.

För folkmordslösningen har pågått länge. Och egentligen är den som mest uppenbar i ett fenomen som är ännu mer normaliserat än den maritima slakten på migranter: den extrema förkortningen av livslängden i Syd och den för tidiga döden i förhållande till historiskt möjliga nivåer (det vill säga, den förväntade livslängden i Nord). Det här är vad Sam Moyo och Paris Yeros redan i 2005, kort efter Amins förutseende analys i *Monthly Review*, kallade ”systemiskt folkmord”. De tog Amins analys ett steg längre och argumenterade för att lösningen på jordbruksfrågan i Syd inte är något *kommande* folkmord; lösningen genomförs redan

Venedig av kartografen Piri Reis år 1525.

nu, strukturellt, genom att liv kortas *en masse*. Som de uttryckte det i en artikel från 2012 tillsammans med Jha, där de kritiserade David Harveys ”vänligare” teori om imperialism:

> Att den faktiskt existerande kapitalismen är organiskt sammankopplad med den ursprungliga ackumulationen, och att detta består i ett strukturerat centrum-periferi-förhållande, syns inte minst i den förfärande landstatistiken över mödra- och spädbarnsdödlighet, undernäring, analfabetism och förväntad livslängd – i sig en form av systemiskt folkmord.

På senare tid har Ali Kadri byggt vidare på de här grundläggande insikterna och pekar på hur ”ackumuleringen av spill” är centralt för monopolfinanskapitalet. ”Förspillda liv” blir avgörande för ackumuleringsprocessen, vilket resulterar i ett ”strukturellt folkmord på människor och omgivande natur”. Bland andra effekter, menar han, ”mildrar detta motsättningen mellan kapital och befolkning” genom att ”sålla det överflödiggjorda arbetet och dess arbetskraft från dess funktion som reservkapacitet”.

Generell för tidig död i Syd och migrantslakt till havs är alltså två sidor av samma mynt. Om det finns någon kris handlar den inte om europeiska värderingar eller ”mänskliga rättigheter”. Det är i själva verket den globala kapitalismens kris. Havet är helt enkelt platsen på vilken dessa motsättningar utspelar sig i mer urskiljbar form. Ur det perspektivet är Frontex och Europas klanmedlemmar bara ett strukturellt svar på att det mest fundamentala ”problemet” återvänder till europeiska stränder. Det finns inget unikt brutalt med gränsvakternas handlingar; de ligger i linje med den allmänna tendensen. Det som är nytt är att folkmordet aktivt utförs, snarare än att det strukturellt produceras utom synhåll för den europeiska allmänheten.

Polens tidigare inrikesminister Joachim Brudziński på en Frontex-konferens 2018 i Sopot.

Det här omformulerar eurocentriska analyser av frågan (marxska eller andra) i termer av kapitalets världshistoriska utveckling. I stället för att vara en blott europeisk skandal är detta kapitalets världsskandal – en som huvudsakligen utspelar sig i periferierna men som, utan lösning, hemsöker Europa. Det här motsäger också de dominerande kritiska analyserna, som har en tunn och ”grumlig förståelse” av imperialismen, särskilt så som den utspelar sig i periferins samhällsformationer. Som vi kommer att se lägger denna ”grumlighet” grunden för en bräcklig internationalism; det är vägen som leder till socialdemokratin, socialchauvinismen och det slutgiltiga nederlaget.

Samir Amin sätter den här frågan i centrum för sin analys av ojämlik utveckling. Bristen på migrationsmöjligheter för Syd – som synliggörs på ett brutalt sätt vid Europas södra hav – är bland de främsta anledningarna till att centrums utvecklingsmodell inte är möjlig i periferierna, och till att idén om att man kan ”komma ikapp är … en illusion”. Folkmordet på migranter är alltså på sätt och vis en tragisk bekräftelse på Amins främsta tes: omöjligheten att komma ikapp enligt den globala värdelagen och den påföljande nödvändigheten av att ”avlänka”. Döden till havs, liksom systematiskt folkmord över hela Syd, är inget mer än det blodiga resultatet av att inte kunna hinna ikapp, ett tecken på vad ”komma ikapp” faktiskt möter i kapitalets verklighet: spill av mänskligt liv.

UPPLÖSNINGEN AV DET NYKOLONIALA ARRANGEMANGET

I ljuset av detta är alltså immigration till centrum en effekt av att imperialismens motsättningar så att säga återvänder hem. Motsättningarna i Syd blir för stora för att hållas tillbaka och tar sig i stället uttryck i ”ständig utvandring” och ett konstant ”upproriskt tryck”. Migration är, i denna mening, det sätt på vilket kapitalets ”principiella motsättning” – arbete kontra kapital, genom historien förflyttad till centrum och periferi – återvänder till centrum och stör dess grundläggande utvecklings- och klassfredsarrangemang. Det är därför ingen överraskning att immigration blir den enskilt viktigaste frågan för samhällsformationer i centrum.

Ofta glöms det bort att det i Kwame Nkrumahs definition av nykolonialism står att ”nykolonialism, liksom kolonialism, är ett *försök att exportera de sociala konflikterna från [kärn]länderna*”. Enligt Nkrumah kulminerar detta i bildandet av norra Europas välfärdsstater, som omvandlar klassmotsättningarna genom kompromisser och överför ”konflikten mellan rika och fattiga från den nationella till den internationella scenen”. Det nykoloniala arrangemanget hänger alltså inte bara på den indirekta kontrollen över tredje världen, utan också på det varsamma övertagandet av det vita segmentet av den globala arbetarklassen för andra ändamål, något som uttrycks tydligt i de nordliga välfärdsstaterna.

Samtida immigration till centrum upphäver *alltså i grunden* detta nykoloniala arrangemang: (1) den ”återimporterar” de motsättningar som kapitalet hade exporterat och (2) den äventyrar

uppdelningen av den globala arbetarklassen – vissa inom arbetararistokratin, vissa på olika sätt hyperexploaterade och/eller förspillda – som utgör grunden för den nykoloniala kompromissen.

Nkrumah noterar att ”nykolonialismen, liksom kolonialismen före den, framför allt *skjuter upp* hanteringen av de sociala frågorna” i centrum. Immigration innebär slutet på den här hoppfulla fördröjningen. Som han förutspått måste de *exporterade* och *uppskjutna* sociala frågorna ”bemötas av [Nord] innan faran för världskrig kan elimineras eller problemet med världsfattigdom lösas”. Och även om nykolonialismen ”på kort sikt har […] tjänat de utvecklade makterna med råge”, kommer dess konsekvenser på lång sikt ”sannolikt att bli katastrofala för dem”. Detta är särskilt sant under rådande förhållanden, eftersom fascismens definitiva uppgång – i kölvattnet av migrantfrågan – riskerar att äventyra både klassfreden och de europeiska samhällsformationernas grundläggande kompromisser.

Immigrationen till centrum – det som återimporterar den primära motsättningen – blir alltså den avgörande frågan i samtiden. Fascismen i Europa orsakas således inte bara av ständiga ackumulationsproblem eller ojämlikhet i centrum. Den orsakas framför allt – vilket dess uttalade antiinvandrings- och antiomfördelningspolitik visar – av den farliga upplösningen av det nykoloniala arrangemanget som upprätthöll stabiliteten i centrum. Det är därför socialdemokratin i dag är helt oduglig, fokuserad som den är – om än knappt märkbart – på omfördelning inom centrum i ljuset av akuta globala kriser. Det är också därför socialdemokratin inte kan ge något tillförlitligt svar på fascismen: Den kringgår och förminskar nämligen (vilket den också har gjort historiskt) den imperialistiska frågan, en fråga som i dag kommer till uttryck i det europeiska centrumet i form av migration från tredje världen. Där fascismen går rakt på sak kan socialdemokratin knappt uppbåda ett svar. Fascismen lägger fram förslag, socialdemokratin velar.

Det här märks i valtrender över hela Europa. Löftena från ”vänster”-experimenten från mitten av 2010-talet har nu uttömts, och extremhögern rör sig stadigt mot dominans, vid både valurnorna och i kulturen. Och om inte genom sina partier, så genom spridningen av sina idéer till de mer ”centristiska” krafterna. Europas folk *vet* att socialdemokratin inte erbjuder någon verklig lösning. Så utan några konkreta, framåtsyftande alternativ faller de tillbaka på det de känner till: det nykoloniala arrangemanget – den genom rasismen beskyddade arbetararistokratin – och dem som svär att de ska behålla eller återställa det.

Den nykoloniala fördröjningen har alltså uppenbarligen nått vägs ände. Migration är, som vi nu kan se, nådastöten för nykolonialismens sköra uppgörelse. Som Nkrumah profetiskt nog uttryckte det – och i motsats till sju årtionden av nyklassiska utvecklingsevangelier – kan nykolonialism ”inte bestå i form av en permanent världspolitik”. Det är ett i grunden svagt arrangemang vars effektivitet närmar sig sitt slut. Folkmordet på migranter är den tydligaste manifestationen av den här nedgången. Fascismen är i sin tur det desperata försöket att rädda det som räddas kan.

I linje med Nkrumah kan vi säga att nykolonialismen alltså kommer att bli imperialismens *sista stadium* (vilket undertiteln på hans verk också konstaterar). Paris Yeros och Luccas Gissoni har nyligen betonat detta: ”Monopolkapitalismen kan inte lösa sina underliggande motsättningar gällande ackumulation utan det koloniala system som upprätthållit kapitalismen i århundraden.” Vi går därmed in i ett ”långt stadium av systemiskt förfall”, som fascismen i centrum bara är ett av många tecken på. Trumps andra mandatperiod och den avgörande uppgången för extremhögern i hela Europa år 2024 är inget mer än de avslutande kapitlen i den gradvisa försämringen. I hjärtat av den sena nykoloniala situationen finns bara det faktum att monopolkapitalismen, som Foster och McChesney fastställer, går in i en ”oändlig kris”.

Migrantfrågan visar att ”den tilltagande motsättningen mellan centrum och periferi”, som nådde sin kulmen under efterkrigstiden och föranledde Triadens – det vill säga USA, Europa och Japans – sammankomst i kollektiv imperialism, intensifieras i takt med att den blir oåterkalleligen internaliserad i det europeiska centrumet och blir dess definierande fråga. Själva tyngden i monopolkapitalismens motsättningar – i grunden den globala jordbruksfrågans utdragna olöslighet – försätter det nykoloniala arrangemanget i en allvarlig kris.

Detta är anledningen till att Europas utrikespolitik i allt högre grad handlar om att ”begränsa invandringen vid källan” – med andra ord, att begränsa den huvudsakliga motsättningen till avlägsna länder, och säkerställa att den förblir så ”exporterad” och ”uppskjuten” som möjligt. Den senaste frågan inom akademin – externaliseringen av gränser – visar på just detta. Det vill säga: massöverföringen av medel till regeringar i Syd för migrationskontroll, utplaceringen av europeiska agenter över hela Afrika och utbildningen av lokal polis i ”ursprungsländerna”. Europas hantering är i slutändan ett bevis på att motsättningarna är just Europas. De är också ett försök att förhindra folkmordet på migranter till havs, som är alldeles för synligt och upprörande för dess liberala offentlighet – och som riskerar att orsaka massradikalisering genom att synliggöra den faktiska infrastrukturen för det europeiska ”levnadssättet”.

”Det är också därför socialdemokratin inte kan ge något tillförlitligt svar på fascismen: Den kringgår och förminskar nämligen den imperialistiska frågan.”

SLUTSATS

Migrantfolkmordet är spöket som hemsöker europeisk politik. Det är den ohanterliga bakgrund mot vilken invandring, den avgörande frågan för europeiska samhällen, utspelar sig. Som sådan måste den underbygga vår analys såväl som vår politiska strategi.

Det revolutionära fönster som öppnade sig i Europa fram till mitten av 1900-talet löstes, som Nkrumah påminner oss, genom en kompromiss. Denna historiska kompromiss närmar sig nu sitt slut.

Det är upp till oss som befinner oss i centrum att riva sönder den kompromissen och röra oss i revolutionär riktning. För att göra detta är det avgörande att förstå immigration bortom den förenklande ram som förstår rasism som ”diskriminering” eller som en i grunden ”moralisk” fråga. Det ramverket utgör nu inte bara ryggraden i den multikulturella statens diskurs, utan förbiser också att migrantfrågan i centrum framför allt är en del av den globala centrum-periferifrågan, den primära motsättningen i kapitalets världshistoriska utveckling. Det är dags att se bortom nationella eller provinsiella ramar. Det är dags för vår analys och politik att bli oåterkalleligt internationalistisk.

Migrantfolkmordet är den mörka sidan av den europeiska socialdemokratin, samma socialdemokrati som ofta fram-

Fartyg med afrikanska flyktingar som havererat vid Italiens kust.

hävs som argument i progressiva kretsar i Nordamerika. Dessutom är den europeiska socialdemokratins medverkan i EU:s gränspolitik strukturellt likvärdig med sveket mot världens folk som dess handlande i Andra internationalen innebar. Dess öronbedövande tystnad (och ibland selektiva, funktionella eller performativa upprördhet) kring migrantfolkmordet är bara det senaste uttrycket för socialimperialismen: avfärdandet av den koloniala frågan, ett ”nytt förnekande av imperialismen” och en ideologi förenlig med en specifik position i den globala klasshierarkin.

Som tredje världens marxister så ofta har betonat har det historiska övergivandet av solidariteten med Syds nationella befrielse varit dödsstöten för Nords socialistiska strategi. Marx noterade detta redan med hänvisning till den engelska arbetarklassen och deras chauvinism i den irländska frågan, som han ansåg vara det enskilt största hindret för deras sak.

Det är därför av största vikt att utveckla en konkret antiimperialistisk position som förhindrar ett återfall till chauvinism, socialdemokrati och nederlag. I dag innebär detta att man måste ta itu med det oåterkalleliga faktum att motsättningen centrum-periferi har internaliserats i förhållande till europeiska samhällsformationer, migrantfrågan och dess grövsta, folkmordsliknande ansikte.

Vårt svar på detta kan bara komma genom praktik. Inga teoretiska slutsatser kan föregripa detta. Endast den verkliga världen kan utvisa vad som komma skall. Preliminärt uppstår dock två grundläggande krav ur analysen. För det första, ett orubbligt motstånd mot och ett slut på folkmordet på migranter. Det är den grundläggande bakgrunden till migrantfrågan, den bakomliggande mekanism som disciplinerar migranter i en rasifierad underklass, och (enligt Kadri) en alltmer central del av ackumuleringsprocessen. Detta kan inte åsidosättas. Det är absolut nödvändigt att motsätta sig folkmordet, inte bara moraliskt utan också analytiskt: *Europeisk klasskamp börjar på havets botten.*

För det andra, och allra mest uppenbart: lika rättigheter för migranter som redan finns i Europa. Detta utmanar det system med billig arbetskraft som ligger till grund för all invandring till Nord.

I slutändan måste vi se båda kraven som en del av ett fundamentalt krav: Förnekandet av lika rättigheter på land är en förlängning av förnekandet av rätten till liv till havs – i sig en förlängning av den konstruerade, för tidiga döden i hela Syd.

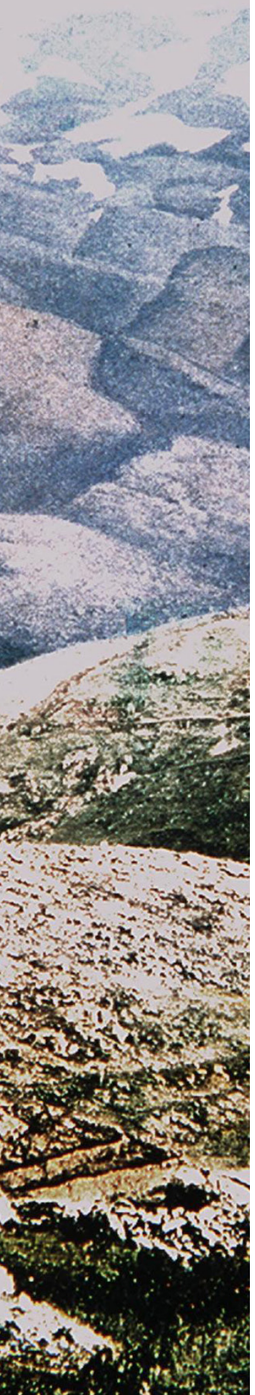
Det första kravet är det gemensamma ropet från Europas antirasistiska rörelse: Vi glömmer inte dem som har mördats av gränsen eller staten. Det andra kravet är det naturliga från Europas migranter: omedelbar legalisering och ett slut på strukturell rasism. Båda måste förstås bortom sitt moraliska och pragmatiska innehåll – bortom ett enkelt motstånd mot rasistiska mord och hierarkier. Bortom ett svar på frågan om grundläggande status och juridiska behov. Våra krav kan bara bli framgångsrika om de förstås som en del av en bredare internationell konfrontation med det samtida imperialistiska arrangemanget, en konfrontation i vilken vi övervinner vår provinsialism och ansluter oss till ”resten av den koloniala världen”.

Imperialismen dödar oss, inte minst till havs. Vår kamp måste ”stoppa denna framfart och kullkasta den”, som Kadri skriver. Och som Brice, brodern som sköts i ansiktet av spansk polis i Tarajal, uttryckte det: Vi måste stoppa Europas barbari.

IKER SUAREZ är författare och doktorand vid CUNY Graduate Center i New York.

Texten publicerades ursprungligen i *Monthly Review*. Översättning från engelska: Judith Kiros.

Clarté #4 2025

JAG GÅR RUNT ...

Jag går runt ... och känner att mitt huvud inte är mitt
utan hela stadens, ett huvud
vilset mellan två tidsrymder
Röster som ingen hör bankar mot dess väggar

Den enda länk som ännu finns mellan mig
och världen utanför
är denna huvudvärk
En röst, kvävd, ringlar sig som en taggtråd av mörker
Varje gång jag försöker dra loss den
blir den längre och längre
Den lär väggarna att ständigt genljuda av skräck
Stadens tid är ett berg som reser sig på havets bröst
Och visarna på vägguret som hänger ovanför mitt huvud
är en åldrings armar, plågade av reumatism
Jag rör mig, vissnar ensam
och rasar från ögonblick till ögonblick utan mening
Människorna i mitt huvud rör sig trögt
som om de vadar genom tjockt vatten
Jag hör deras steg när de sjunker ner i marken
utan att kunna urskilja åt vilket håll deras fötter bär dem
om de rör sig framåt, åt sidan,
uppåt, neråt
eller rakt ut mot intet

Ibland hör jag en puls från en svunnen tid,
ett enda slag
som lyfter ur frånvaron som en fjäder
Jag sträcker ut handen för att hålla det
men det löser upp sig
och lämnar mig frusen på randen till ett ögonblick

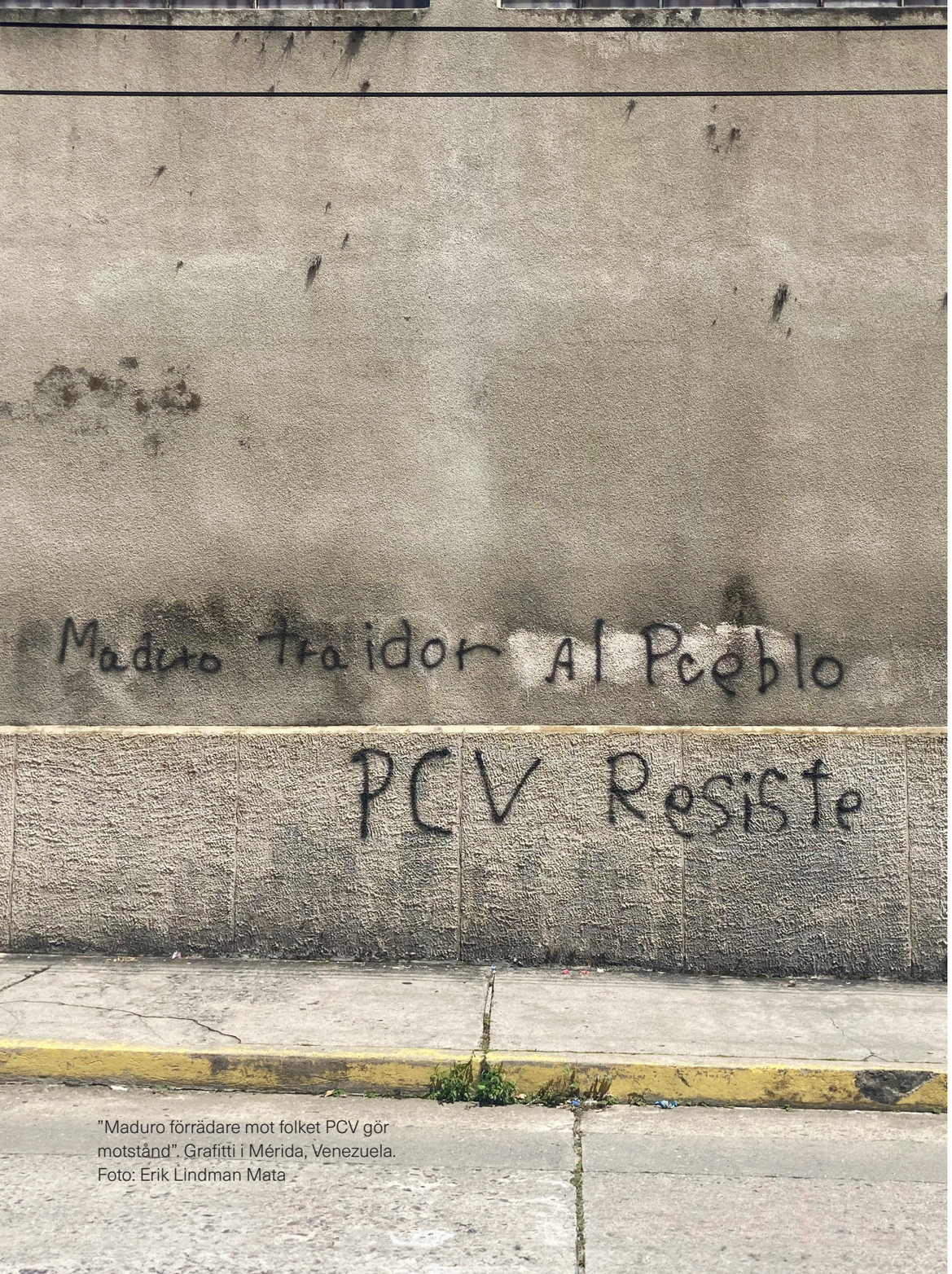
Jag vet inte om det tillhör mig
eller den andre
som gömmer sig i skuggorna
Dödens läte fortplantar sig i luften
och varje gång den ropar till mig stavar den fel
Jag sitter mitt i natten,
lyssnar till denna kosmiska huvudvärk,
till dånet som cirklar i mitt huvud,
likt lik i minnet ...
ostoppbart, långsamt, tungt
Jag vill säga något, vad som helst
men orden rullar ihop sig som skräckslagna foster
Jag vet att jag kommer att förlora mitt språk
och att tiden till slut kommer att ignorera mig
Mitt huvud är staden
Staden är mitt huvud
Och jag ...
är en varelse som står mitt i detta huvud
och försöker öppna en lucka i smärtan
i hopp om att finna ett ögonblick
om så bara ett enda
som kan förvandlas
till en huvudvärkstablett Panodil Extra

RAED SHNIOWRAH är en palestinsk författare och journalist från Gaza, född 1987 i Medina.
Översättning: Jasim Mohamed.

TEXT: TRIBUNA POPULAR

Självbestämmande, ja, men också rättigheter åt folket

Hoten mot Venezuela i dag är större än någonsin. USA:s president, Donald Trump, har under hösten gett order om utomrättsliga och utomterritoriella avrättningar av venezuelanska medborgare på internationellt vatten.

”Maduro förrädare mot folket PCV gör motstånd”. Grafitti i Mérida, Venezuela. Foto: Erik Lindman Mata

DET ÄR ETT AVSKYVÄRT BROTT mot mänskligheten och det bryter mot den internationella rättens mest grundläggande principer. I ljuset av dessa aggressioner är det förståeligt att den venezuelanska armén mobiliseras: Det handlar om att försvara vår självständighet och vårt självbestämmande mot imperialismen, om att förkasta den interventionspolitik vars syfte alltid har varit att folken i vårt Amerika ska underkasta sig.

Men vi kan inte enbart fokusera på Karibien, inte efter 28 juli, 2024. Det var då det blev tydligt att Nicolás Maduro har förlorat sin legitimitet. I dag försöker ledarskapet i PSUV (Partido Socialista Unido de Venezuela, sv. Venezuelas förenade socialistiska parti) att med hjälp av skrämseltaktiker återigen bli en hegemonisk kraft i samhället. Man utnyttjar den rådande situationen för att få politisk kontroll och använder sig av den militära värnplikten och är avskyvärda brott som tvångsmedel för att nå målet.

Precis som Trump maskerar sina militära ambitioner med vilseledande retorik om ”kampen mot droghandeln” framställer Maduro sig själv som den som ”försvarar självbestämmandet” samtidigt som politiska, sociala och fackliga aktivister fängslas, människorättsförespråkare förföljs och politiska partier åtalas. Paradoxen är tydlig: Samtidigt som man pratar om nationell självständighet nekas vi som bor här våra grundläggande rättigheter.

För kommunister är försvaret för det nationella självbestämmandet oupplösligen förenat med återställandet av rättssäkerheten, respekten för konsti-

tutionen och folkets möjlighet att fritt uttrycka sin vilja. Man kan inte tala om ”nationell enighet” när hundratals personer fängslas för sin politiska kamp, när sociala protester undertrycks och när arbetarrörelsen och facken attackeras. Enighet kan inte pådyvlas uppifrån: Den byggs med hjälp av rättvisa och respekt för de rättigheter som folket har vunnit.

Man kan inte kräva att vi ska ”sluta leden” när löner och pensioner reduceras till noll; när familjer tvingas använda olika kreditlösningar för att ens kunna köpa mat; när priset för att förflytta sig har ökat med mer än 50 procent och sjukhusen står utan medicinsk utrustning. Man kan inte heller tala om att försvara vårt fäderneland samtidigt som tusentals lärare, läkare och utbildade arbetare lämnar landet på grund av att inte ens de mest basala villkoren för värdigt liv går att uppfylla, och samtidigt som miljoner unga människor måste hoppa av skolan eller tvingas på flykt. Ja, det venezuelanska folket har rätt att försvara sitt självbestämmande mot imperialismen, men de måste också ha rätten att leva i ett land med social rättvisa, demokratiska friheter och en verklig respekt för deras självständiga vilja. Försvaret för Venezuela kan inte vara en ursäkt för att trampa på konstitutionen och konsolidera en auktoritär regim.

TRIBUNA POPULAR Organ för PCV (Partido Comunista de Venezuela, sv. Venezuelas kommunistiska parti)
Översättning: Erik Lindman Mata

Grafitti i Caracas som uppmanar till att rösta på Venezuelas kommunistiska parti. Foto: Erik Lindman Mata.

TEXT: RICARDO VAZ

Nobels ”fredspris” är en fars

Tidskriften Venezuelanalysis skribent Ricardo Vaz belyser Nobelpristagaren María Corina Machados långt ifrån fredliga förflutna.

INFÖR ÅRETS UTDELNING av Nobels fredspris var det många som var oroliga över att det skulle tilldelas Donald Trump. Men i en oväntad vändning lyckades Nobelkommittén hitta en minst lika (o-)värdig galning längst ut på högerkanten: den venezuelanska, fascistiska oppositionsledaren och USA:s främsta påhejare, María Corina Machado.

Priset, som utdelas till minne av en vapentillverkare och förvaltas av ett Natoland, har länge visat sig vara en övning i Västs imperialistiska hyckleri. Tidigare vinnare inkluderar sådana som Henry Kissinger, vars brott är så mångtaliga att de inte kan nämnas här, och Shimon Peres, folkmordsentitetens förmenta ”duva”. Barack Obama vann priset 2009 och inledde därefter flera krig och lät utföra omfattande kampanjer med utomrättsliga avrättningar. Kort sagt: Nobels fredspris är bara lite glitter som kastas över Västs utrikespolitik.

Vad gäller Machado valdes hon för sitt ”outtröttliga arbete med att främja demokratiska rättigheter för det venezuelanska folket och för hennes kamp för att uppnå en rättvis och fredlig övergång från diktatur till demokrati”. En snabb titt på hennes cv visar att det här är en långt ifrån sanningsenlig bild.

När Washington bokstavligen hopar militära hot på tröskeln till Venezuela är det här fredspriset ingenting annat än ett oförblommerat försök att hälla tändvätska på den puttrande regimskifteselden.

María Corina Machado Parisca är arvtagare till två av Venezuelas mäktigaste oligarkfamiljer. De här klanerna formade landet i linje med sina intressen under nästan 200 år, i början som stora markägare och senare som en osjälvständig och parasitisk borgerlighet. Machados pappa, Henrique Machado Zuloaga var stålpatron, medan hennes farbror, Oscar Machado Zuloaga, ledde Fedecámaras (sv. Venezuelanska handelskammaren) lobbyarbete och EDC (Electricidad de Caracas, sv. Caracas el), det största privata företaget i Venezuela.

Att Hugo Chavéz valdes till president, och att den bolivarianska revolutionen kom att radikaliseras efter 2001, hotade att slå den privilegierade nykolonia-

la enklav som utgjordes av Venezuelas europeiskättade bosättarelit i spillror. I deras ögon innebar Chávez försök att stärka den folkliga, rasifierade majoriteten – genom jordbruksreformer, hävdandet av nationellt självbestämmande över gas och olja, och en allt tydligare antiimperialistisk geopolitik – ett existentiellt hot.

Och därför slog de till. I april 2002 avsatte Fedecámaras, den korrupta fackföreningen CTV och delar av militären den demokratiskt valda Chávez-regeringen. Machado var en av dem som skrev under det så kallade Carmona-avtalet, vilket upplöste samtliga legitima institutioner, ogiltigförklarade 1999 års konstitution och tillsatte en övergångsregering.

Venezuelas medel- och överklass var utom sig av lycka. De trodde att de hade vaknat från sin mardröm. Men det venezuelanska folket hade andra planer. Ett massivt folkligt uppror störtade de nyss tillträdda diktatorerna efter mindre än 48 timmar, och återförde Chávez till hans rättmätiga plats i presidentpalatset Miraflores.

Efter det att statskuppen med all önskvärd tydlighet hade slagits ned hoppade Machado fram på scenen med ett nytt försök att få bort Chávez-regeringen. Som ledare för den USA-finansierade ideella organisationen Súmate ledde hon en kampanj som arbetade för en folkomröstning om att återkalla Chavéz presidentskap.

Chávez välkomnade utmaningen – och vann folkomröstningen med 59 procent mot 41 procent. Det hindrade dock inte Machados Súmate från att sprida falska ”exit polls” och hävda, utan några som helst bevis att det hade begåtts valfusk (något som har blivit rutin för den venezuelanska oppositionen).

Machado misslyckades visserligen med att avsätta den bolivarianska regeringen men hennes ansträngningar noterades av USA:s dåvarande president George W. Bush, som bjöd in henne till Vita Huset 2005.

EFTER NÅGRA ÅR av politisk ökenvandring återvände ytterhögerpolitikern till scenen när hon 2010 vann en plats i nationalförsamlingen. Machado var öppen med sitt motstånd mot Chávez-regeringens socialistiska vägval och likställde de av självbestämmandet påbjudna nationaliseringarna med ”stöld”.

Men hennes försök att med alla till buds stående medel avsätta den valda regeringen fortsatte. 2014, efter det att Nicolás Maduro hade valts till president för första gången, krokade Machado arm med överklasskumpanen Leopoldo López. De gick i spetsen för den så kallade La Salida-planen, som var ytterligare ett försök att få bort regeringen.

Machado och López uppmaningar ledde till veckolånga perioder av anti-chavistiskt gatuvåld – kända i Venezuela som *guarimbas* – med 43 döda som resultat. Machado gick så långt som att överta Panamas plats i OAS (Organisationen för amerikanska stater) bara för att kunna attackera den venezuelanska regeringen. Tre år senare välkomnade hon en ny och ännu dödligare omgång guarimbas, med rapporter om fler än 120 dödade. En särskilt avskyvärd händelse var när afro-venezuelanen Orlando Figuera brändes till döds av ytterhögerns aktivister. De anklagade honom för att vara ”chavist” och ”tjuv”. Händelsen visar på den USA-stödda venezuelanska oppositionens fascism i ett nötskal.

I takt med att de gatuvåldsdrivna statskuppsförsöken föll platt satsade Machado alla kort på USA:s ekonomisk terrorism, vars sanktioner sedan 2017 har inneburit tiotusentals människors död. 2019 ställde hon sig också bakom den av Washington erkända och självutnämnda ”övergångsregeringen”, som sjösatte sina egna kuppförsök samtidigt som man plundrade venezuelanska tillgångar utomlands.

Eftersom oppositionen inte själva klarar av att ta makten i landet har Machado gjort det till en ovana att ropa på utländska interventioner. Den venezue-

En av många ”Baser för socialistiskt arbete” som finns i Venezuela, del av ett chavistiskt projekt för att motverka fattigdom.
Foto: Erik Lindman Mata

Arbetarnas hus "Carlos Marx" i Mérida, Venezuela. Foto: Erik Lindman Mata

lanska överklassen skulle inte kunna överleva utan navelsträngen till Washington och eftersom de saknar folkligt stöd kan de bara hoppas på att anlända till presidentpalatset i en av USA:s helikoptrar.

Förutom inspelningar där Machado har efterfrågat utländsk intervention har hon också presenterat visioner om det paradis USA:s företag skulle åtnjuta om hon fick makten. Alla deras vildaste nykoloniala drömmar – allt från ett överflöd av privatiseringar till att man ska få roffa åt sig av oljan och naturresurserna – kommer att gå i uppfyllelse. Som tack för lång och trogen tjänst nominerades Machado till Nobels fredspris av USA:s utrikesminister Marco Rubio.

Det kommer inte som någon överraskning, givet hennes fullfjädrade stöd för och främjande av USA:s imperialistiska intressen, att Machado konsekvent har hyllats av de kommersiella mediehusen. Västliga medier har plikttroget rentvått Machados alla synder och presenterar henne som en förkämpe för demokratin. Man kallar henne till och med för ”Venezuelas järnlady”, en rätt passande blinkning till Margaret Thatcher, Storbritanniens ökända, nyliberala despot och en påhejare av fascism i tredje världen.

Allt som nämnts från Machados meritlista ovan är tillräckligt för att avfärda att det handlar om ett ”fredspris”. Det hela är en fars. Men det finns ännu en beklämmande aspekt: fascistledarens helhjärtade omfamnande av sionismen.

Genom åren har Machado vid upprepade tillfällen hyllat den israeliska bosättarkolonin för att den upprätthåller ”västliga värderingar” och försvarar ”friheten”. Hon har också lovat att en framtida venezuelansk ambassad ska öppnas i Jerusalem. Hennes rasistiska förakt är konstant, oaktat om det riktas mot palestinier eller mot det venezuelanska folk hon skulle vilja styra över. Machados parti ingick till och med en allians med premiärminister Benjamin Netanyahus parti Likud.

Det handlar inte bara om beundrande blickar. 2018 skrev Machado ett brev till Netanyahu och bad honom att leda en internationell intervention för att avsätta Maduro-regeringen i Venezuela. Ställer man hennes utländska allierade bredvid löftet om att ”utrota socialismen” är det inte svårt att se att ett smutsigt och blodigt krig mot chavismen ligger i korten om Machado någonsin skulle komma till makten.

Nyligen tackade hon dessutom de israeliska företrädarna för att de tog en paus från sin koloniala förintelse och uttryckte sitt stöd för den venezuelanska ytterhögerns ansträngningar vad gäller regimskifte.

Även om förväntningarna på Nobels fredspris är berättigat låga kan nog valet av Machado ha blivit nådastöten för prisets trovärdighet.

Nobelkommitténs beslut bekräftar den martinikanske poeten och antikoloniala politiska ledaren Aimé Césaires odödliga ord: ”Europa är oförsvarligt.” Det går utan problem att sträcka ut det till att också gälla USA-imperiet och dess bosättarallierade lakejer, från Benjamin Netanyahu till María Corina Machado.

RICARDO VAZ är medarbetare på tidskriften Venezuelanalysis.

rec.

”Om man inte kan försörja sig på det man gör så är man väl ingen poet?”

Ur recensionen av *The Day He Arrives*

The Day He Arrives (Bukchon banghyang)

Regi: Hong Sang-soo
Medverkande: Yoo Jun-sang, Song Seon-mi m. fl.

På Berlins filmfestival tidigare i år, som jag skrev om i Clarté nr 1/25, skämtade min filmkritikerkollega om att det var tradition att gå och se den nya filmen av Hong Sang-soo och sedan äta på koreansk restaurang. Med andra ord, den sydkoreanska regissören har etablerat en så stadig produktionstakt att en film om året – ibland två – i princip är att vänta. Kanske var det främst på grund av regissörens eget höga arbetstempo som Cinemateket valde att inkludera hans *The day he arrives* från 2011 i höstens visningsserie på temat Arbete som Clarté tidigare skrivit om. Med erkänt mindre och mindre ekonomiska medel har han sedan debuten 1996 lyckats fortsätta skapa alster som alla liknar varandra, och på många sätt synes kommentera regissörens egen inställning till sin verksamhet. Det är inte en Hong Sang-soo-film om den inte rymmer flertalet dialogscener över dignande middagsbord där ölglasen ständigt fylls på, något som ofta leder till personliga små sammanbrott. I den senaste, *What does that nature say to you?* som jag såg i Berlin, möter en pojkvän sin flickväns familj för första gången. Familjen börjar direkt ifrågasätta att han kallar sig poet. Om man inte kan försörja sig på det man gör så är man väl ingen poet? Dessutom tycker de inte han har rätt att se sig som en lidande konstnär eftersom han kommer från en välbemedlad bakgrund och alltid kan luta sig på sina föräldrar. Berusad och nedbruten lyckas pojkvännen mot slutet ändå nå fram till en form av krass självinsikt och därigenom försonas med bilden av sig själv.

Bilderna i Hong Sang-soos filmer är statiska och klippen få, de samtalsdrivna sekvenserna utspelar sig över labyrintiska tidslinjer vars sceniska upprepningar speglar varandra. Stilen är vid det här laget lika igenkännbar som kryptisk. Säger dessa

Still bild från *The Day He Arrives.*

upprepningar något om livet? Det ville i alla fall kritikern Nick Newman påstå som hade med *The day he arrives* på sin lista när den brittiska filmtidskriften Sight & Sound år 2022 lät kritiker rösta fram historiens bästa filmer. Newman skrev: “Far as I can see, the closest a movie has come to telling us the meaning of life.”

Filmen handlar om regissören Sung-joon (Yoo Joon-sang), en erkänd filmregissör men som nu för tiden mest verkar undervisa. Tidigt i historien möter han en grupp beundrande filmstudenter, dricker sig full med dem för att sedan plötsligt få en knäpp och börja ropa “Sluta kopiera mig” varpå han förtvivlad rusar ut i natten. Därefter följer ett antal scener där han möter nya människor, går till en bar, dricker, möter ungefär samma människor igen dagen efter – eller är det samma dag, då ingen byter kläder? – dricker mer och konverserar om banala saker.

I Berlin visades också *Mickey 17*, av regissören Bong Joon-ho som tog världen med storm 2019 med *Parasit*. Det fanns något komiskt i att se de två koreanska regissörernas filmer tätt inpå varandra. Där den ena har utvecklat en minimalistisk stil som närmar sig en filmisk nollpunkt i skildringen av relativt välmående men smått uttråkade människors små besvikelser, har den andra gjort sig känd för sin maximalism och bombastiskt påkostade gestaltningar av extrema klasskillnader. I *Mickey 17* spelar Robert Pattinson en ”expendable”, en person som utför livsfarliga arbetsuppdrag och 3D-printas på nytt efter varje dödlig arbetsolycka för att kunna återupprepa lika farliga uppgifter dagen därpå. En mer direkt kritik av förbrukningsbar arbetskraft får man leta efter. Hong Sang-soo skildrar däremot aldrig arbetets upprepning, utan vänder sig i stället mot de upprepande sätt som människorna fyller ut tiden på mellan sina arbeten. I *The day he arrives* formar sig berättelsens struktur till en komplex spegelväv men upprepningen når vare sig en kulmen eller ett crescendo, i stället framstår bristen på djup i berättelsens visuella överlagringar som själva poängen. Hela tiden en öl till, en nudelskål till. Konsumtion som utfyllnad, uttryckt just genom att inget stannar kvar, när stunden är över är dess innehåll borta, en kyss på en snöig gata har glömts bort till nästa dag. Men just därför kan den också ske igen, som regissören Sung-joon i filmen inser.

När Sung-joon i *The day he arrives* på slutet blir uppfångad och fotograferad av en beundrare ser han lika tom ut som den kalla himlen som vilar över den lilla staden. Tiden stannar till sist upp i en stillbild som ska tas, utan att upprepas. Kanske är det detta frusna ögonblick som rymmer den största meningslösheten – för inför beundrarens blick står regissören stum, knuten till ett yrke han verkar sakna kontakt med. Samtidigt är han ingen utanför det heller. Den film i Cinematekets serie som kanske minst skildrar arbete som ekonomisk drivkraft har kanske ändå mest att säga om behovet av att ändå utföra det. Om man får tro Hong Sang-soo själv verkar han i alla fall ha en uppenbar vilja att aldrig sluta producera, utan att med fast takt fortsätta göra en film om året.

OLGA RUIN

Sveriges sak var vår: den hemliga svenska motståndsrörelsen

Johan Vennström
Albert Bonniers Förlag. 2025

Det är lätt att dra på smilbanden åt försvarshögskoleforskaren Johan Vennströms historieskrivning om det svenska så kallade Stay Behind-nätverket. Det lillgamla språket – ”inte ägnat att förvåna”, ”negligera att främja fosterlandet” – som är så typiskt bland Militärt Överintresserade Personer bidrar. Liksom hur ogenerat stolt Vennström är över att ha fått ministern och metaforbrodern Carl-Oskar Bohlins välsignelse till projektet. Vennströms ambition att rentvätta den hemliga armé som formerades under (och antagligen ett bra tag efter) Kalla kriget i det påstådda syftet att slå tillbaka en sovjetisk ockupation är befriande öppenhjärtig. Hans icke-grävande journalistiska anspråk likaså. Vennström hymlar inte med att han tycker armén var ”ett bra och vällovligt initiativ” och skulle naturligtvis ”aldrig avslöja något som kan skada rikets säkerhet”.

Men framställningen brister. Vennström vill hamra in att den svenska grenen absolut inte var en Nato- eller CIA-produkt (vilket motsägs av Natos och CIA:s egna källor), att den absolut inte bestod av revanschlystna nyssnazister (vilket motsägs av att centrala medlemmar var uttalade nazister som deltagit på Hitler-sidan i Fortsättningskriget och som skjutglada rekryter i Ådalen) och att den absolut inte var ett projekt för en demokratiföraktande överklass (vilket motsägs av att Vennström själv skildrar hur medlemmar struttar runt i vita damasker och för kamp mot du-reformen).

Lika talande är det vad Vennström glömmer att bemöta. Som det centrala, väldokumenterade, faktum att Stay Behind-nätverken aldrig användes för att förhindra någon sovjetisk ockupation. I stället byggdes de metodiskt upp i västland efter västland i syfte att bekämpa den inhemska vänstern, inklusive dennas försök att vinna mark i demokratiska val. I Belgien, Italien och Tyskland utförde de hemliga arméerna massakrer på civila i syfte att falskt skylla dessa på kommunister och väcka folklig opinion för hårdare repression. I Turkiet och Grekland genomförde man regelrätta statskupper. Medlemmarna utgjordes av pålitliga antikommunistiska element inom militären och den överlevande fasciströrelsen. Förbanden både organiserades av och stod under Natos kontroll. Arbetsfördelningen kan sammanfattas som att Nato rekryterade sina generaler ur Wehrmacht och fotfolket ur SS och dess kollaboratörer. Allt det här har framkommit tydligt i de länder som tvingats erkänna Stay Behind-nätverkens existens. Exakt vad den svenska grenen ägnade sig åt är svårare att bekräfta eftersom den blocköverskridande motviljan att gräva i alltsammans har varit så kompakt (Tage Erlanders entusiastiska deltagande i att bygga upp nätverket lär spela en stor roll här). En del kan vi ana oss till genom vad som dykt upp inom till exempel IB-affären och infiltreringen av Palestina- och Vietnamrörelsen. Dessutom har vi ett olöst statsministermord som utfördes på en minuts promenadväg ifrån organisa-

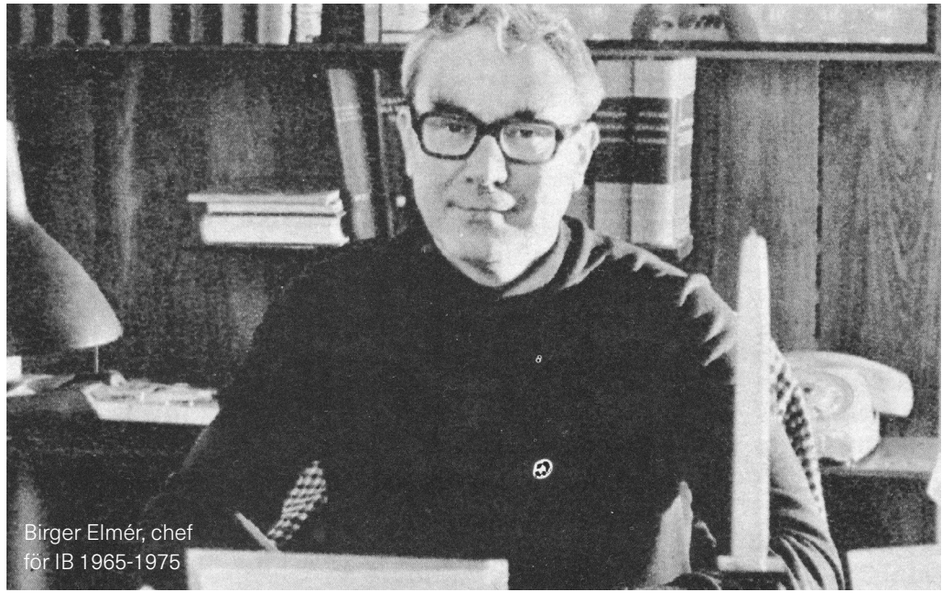
tionens högkvarter. Om det nu, som Vennström och hans uppdragsgivare insisterar på, inte finns något att dölja, att organisationen är oförtjänt kompromitterad och konspirationsteoretiserad kring i allmänhetens ögon och dess enda existensberättigande, Sovjetunionen, upphörde att existera för mer än 30 år sedan – varför inte bara lägga korten på borden?

Det är svårt att inte läsa *Sveriges sak var vår* som något annat än en ren beställning ovanifrån. Vennströms underdåniga författartack till olika näringslivsfonders och mecenaters finansiering, inklusive ”mer diskret till ett antal dolda sådana”, mildrar inte direkt känslan. Men man gör fel om man viftar bort hela boken som en högerkverulantisk propagandaskrift i mängden, likt Timbros antikommunistiska psykos till roman *Operation Garbo* (som Vennström själv tar avstamp i som ett realistiskt scenario över en sovjetisk ockupation på 90-talet).

Det är nämligen talande att boken ges ut på landets största förlag och med massiv marknadsföring i de stora medierna. Den farsartade omläggningen av svensk försvarspolitik dras fortsatt med stora legitimitetsproblem. Då behöver historierevisionisterna kliva in. Förr skulle vi lära oss att Sverige alltid gjort rätt som hållit på neutraliteten (och tyst begrava alla invändningar däremot). Nu ska vi i stället lära oss att Sverige alltid gjort rätt som bakom ryggen på det egna folket gått i USA:s ledband. Det är rentav berömvärt.

Till den här andliga offensiven behövs servila predikanter och vilka bättre än de exemplar som massproduceras ur akademien och journalisthögskolorna? Vennström är långt ifrån ensam om att frivilligt agera språkrör åt den borgarklass som manar till samling under fanan inför den pågående imperialistiska kraftmätningen. Men han är, som sagt, i alla fall uppriktig kring sin egen roll och avsikt: ”Att en mer positiv syn på Sveriges nära förflutna får genomslag är av stort värde inte minst i dagens oroliga läge.”

ERIK HAKING

Birger Elmér, chef för IB 1965-1975

Mitt skydd och min storm

Arundhati Roy
Natur & Kultur. 2025

Som skönlitterär författare sticker Arundhati Roy onekligen ut. Men när det gäller personlig integritet och modet att stå på de förtrycktas sida och ständigt gå emot strömmen, är hon unik. Varför och hur avslöjas i hennes memoarer, som är ännu mer vilda och gripande, humoristiska och välskrivna än hennes romaner, vilket inte säger lite.

Fokus i memoarerna ligger på Roys relation till sin mor, Mary – vilken kvinna! Från en marginaliserad position som frånskild och ensamstående mor, tillhörande det andra könet och långt ner i kasthierarkin, utmanar hon Keralas högsta domstol i ett mål om arvsrätt, och konfronterar därmed även det mäktiga indiska patriarkatet – och vinner!

Det är dock ingen heroisk berättelse. Moder Mary, som däremellan grundat en framgångsrik skola, är en komplex personlighet. Hälften djävul i det privata, hälften gud i rollen som skolchef. Samtidigt som hon genom sitt arbete i skolan befriar lokalsamhället från betungande traditioner (två unga pojkar som retar de unga flickorna med sina spirande bröst tvingas stå framför hela skolan varpå Mary Roy räcker dem sin egen enorma bh – ”den såg ut som ett stycke kärlek” – och ber dem behålla den om den hetsar dem så mycket!), utvecklas en personkult kring henne. Hemma är hon ömsom en kärleksfull hypokondriker, ömsom en ren tyrann och så snart Arundhati är gammal nog lägger hon benen på ryggen.

Vi följer med Arundhati till Delhi och hur hon – med Janis Joplin, Jimmy Hendrix och Beatles, som bidragit till titeln men även anspelar på Arundhatis assyrisk-kristna minoritetsbakgrund i Indien – utvecklas från en ung arkitekturstudent till en Pulitzerprisbelönt författare och hur svårt det senare är för henne genom försöken att avpolitisera hennes författarskap och göra henne till en galjonsfigur för det nya, och alltmer hinduisk-chauvinistiska, Indien.

Arundhati slår tillbaka, inrättar en fond från intäkterna från priset och berömmelsen och ger sig ut för att kämpa för förföljda muslimer, Kashmir, kvinnor i Volta-regionen (fantastiska avsnitt om rånardrottningen Phoolan Devi!) och de som fördrivits genom Indiens enorma fördämningsprojekt. Till slut slår Arundhati sig till och med samman med naxaliterna, de maoistiska rebellerna i Dandakaranyas djupa skogar, varifrån hon rapporterar om de lokala stamsamhällenas kamp för mark, rättvisa och röd makt.

Längs vägen blir Arundhati paria för Indiens makthavare och internationellt, hamnar kort i fängelse och hoten ökar. För närvarande riskerar hon 14 års fängelse, anklagad för att ha brutit mot Indiens antiterroristlag. Men på sitt vanliga osjälviska sätt är detta inte något hon slösar många ord på. Arundhati Roys memoarer handlar om något större. Om hur vi överlever våra föräldrar, tjänar folket, förblir en nagel i ögat på makthavarna, samtidigt som vi behåller kärleken intakt.

DINO KNUDSEN

Sista ordet.

”Makt korrumperar och arbetarnas vanmakt är bränslet i vinstmaskinen.”

HAR DU BESÖKT en mjölkgård någon gång? En rejäl svensk bondgård, en med tusentals kor? Det hade inte jag gjort förrän nu i december. Efteråt kom jag att tänka på två vanliga missförstånd i samhällsdebatten.

När vi går över den leriga gårdsplanen blir vi betraktade på avstånd. Två lantarbetare tittar misstänksamt mot oss och börjar röra sig bortåt. Det är tydligt att de inte vill prata. Men så ropar Tamara några vänliga ord på ukrainska och de unga kvinnorna skiner upp. ”Vem är du? Vad gör du härute?” Vi befinner oss en bra bit från närmaste tätort. Gården är nästan en ort i sig själv. Sextio lantarbetare arbetar och bor här ute på slätten. Det hör inte till vardagen att fyra personer från en fackförening stövlar runt i leran här.

Lantarbetarna kommer från Ukraina, Kirgizistan, Uganda, Tanzania och Ghana. De pratar ukrainska, ryska och engelska. De berättar att de jobbar tvåskift. Det ena skiftet börjar 04:00 och arbetar till 16:00. Det andra skiftet börjar 16:00 och slutar 04:00. De bor på gården och betalar hyra till gårdsägaren. Lönerna är 82.8 kronor brutto - dag som natt.

En ung man kommer körande med en traktor. Tio minuter senare vet han att 82.8 kronor brutto är ungefär hälften av en vanlig arbetarlön i Sverige, att nattarbete ska betalas mer än dagarbete och att tolv timmars arbetsdag är en alldeles för lång arbetsdag. ”Jag har inte riktigt haft någonting att jämföra med”, säger han.

Jag har varit på många bondgårdar i Sydafrika och Chile. Här är byggnaderna i bättre skick och alla lantarbetare har riktiga arbetskläder. I övrigt känns det mesta igen. Hur är det möjligt att arbetare i Sverige jobbar natt för 82.8 kronor brutto i timmen, när de producerar vår mat? Det är här de två missförstånden kommer in i bilden.

Lantarbetarna här är inte papperslösa. Vanmakten drabbar alla arbetare där rätten att stanna i landet är kopplad till arbetet. Hundratusentals arbetare är rädda att deporteras om de protesterar på jobbet. Arbetstillstånd, tillfälliga uppehållstillstånd, working holiday, JUF:s ”praktikprogram”, allt har samma effekt: slit, lönedumpning och tystnad. Så gott som alla arbetare som kommer från länder utanför EU har en liten statlig djävul på axeln som viskar: ”Är du lönsam?”.

Det handlar inte om specifika branscher. Chefernas makt över migrantarbetarna är sig lik i alla branscher. Makt korrumperar och arbetarnas vanmakt är bränslet i vinstmaskinen. Du hittar arbetare med lika usla löner inom bygg, transport, städ, restaurang, skönhetsvård.

Efter två timmar hör vi de första orden på svenska. ”Stick härifrån. Det här är privat mark”. Scenen hade lika gärna kunnat utspela sig i Västra Kapprovinsen i Sydafrika.

EMIL BOSS är författare och fackligt aktiv i Stockholms LS.
Foto: Iso Lindh.

Emil Boss

ANNONS:

De flesta vuxna tillbringar hälften av sin vakna tid under vardagarna med att jobba. Trots detta handlar väldigt lite av samtidens diskussioner om vad människor faktiskt gör på jobbet. Känner de att denna syssla är meningsfull i sig, och kanske till och med en källa till stolthet och glädje? I en tid då allt fler oroar sig för demokratins tillstånd, tycks även väldigt få bekymra sig över medborgarnas demokratiska inflytande över sina arbetsaktiviteter. Detta är frågor som står i centrum för *Fronesis* nr 88–89.

Med texter av bland andra Axel Honneth, Elizabeth Anderson, François Dubet, Sverre Lysgaard, Walter Korpi, Ella Petrini, Kristin Linderoth, Johan Alfonsson, Per-Anders Svärd och Ylva Ulfsdotter Eriksson.

arbetsliv

Fronesis

I tidskriften Fronesis finner du vår tids främsta samhällsteoretiker, i tematiskt välkomponerade volymer. Fronesis erbjuder både fördjupning och översiktliga introduktioner. Läs om alla utgåvor på **www.fronesis.nu**

VILL DU LÄSA TIDSKRIFTEN DIGITALT PÅ CLARTE.SE?
Lösenord: antifa2026

För att läsa en låst artikel klickar du med muspekaren på ”Lösenord” i den färgade rutan, skriver in lösenordet och trycker ”lås upp”. Var noga med gemener och versaler.

Grundad 1924.
Organ för Svenska Clartéförbundet.
ISSN: 2004-6839

REDAKTION
Li Andersson, Erik Bohman, Daniel Cederqvist, Joel Gordon Hultsjö, Mai Greitz, Erik Haking, John Hörnquist, Hana al-Khamri, Erik Lindman Mata (ansvarig utgivare), Hedvig Ljungar, Clara Lee Lundberg, Mikael Nyberg, Rojin Pertow, Daniel Strand, Martina Viglietti och Karin Z. Sunvisson

LAYOUT
Linda Hallstan

ADRESS Clarté, c/o Dan Israel
Mariatorget 2, 118 48 Stockholm

E-POST TILL REDAKTIONEN
redaktionen@clarte.se

E-POST TILL FÖRBUNDET
forbundet@clarte.se

PRENUMERATIONSÄRENDEN
clarte@natverkstan.net eller
tel: 031–7439905

WEBBSIDA www.clarte.se

PRENUMERATION på pappersutgåvan beställs på clarte.se. Pris för prenumeration: 300 kronor för fyra nummer. Stödprenumeration: minst 500 kronor. Utlandsprenumeration 450 kronor. Studerande/arbetslösa: 250 kronor - medlemskap inkluderat, om du vill. **E-prenumeration** beställs genom att du betalar 125 kronor till Swish-numret 1236203517 och anger din e-postadress. Det går även att sätta in 125 kronor på PlusGiro-konto 251780-3. På betalningen anger du ditt namn, ordet epren och e-postadress.

BLI MEDLEM I CLARTÉ!
Anmäl dig på clarte.se. För en låg avgift kan du stödja förbundet och delta i verksamheten.

Stöd Clartés verksamhet SWISH: 1236203517

Clarté
c/o Nätverkstan
Box 311 20
400 32 Göteborg

B Posttidning
Ei retur

En partipolitiskt obunden socialistisk tidskrift clarte.se
Prenumerationsfrågor: clarte@natverkstan.net Tel: 031-743 99 05 Ekonomiskt stöd till Clarté: SWISH 1236203517